

The background is a textured, light brown or beige surface. It is covered with expressive, dark brown or black ink strokes that form a dense, tangled web of lines, resembling a thicket of reeds or a complex abstract composition. Scattered throughout the scene are numerous bright yellow splatters and brushstrokes of varying sizes and orientations, adding a vibrant, energetic quality to the overall aesthetic.

ІВАН
СОКУЛЬСЬКИЙ

Лірика

ІВАН
СОКУЛЬСЬКИЙ

Лірика

ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ

Дніпропетровськ

2010

До 70-ліття з дня народження

Видання здійснене при підтримці:
Дніпропетровського національного історичного
музею ім. Д. І. Яворницького
Голови правління ЗАТ “Будіндустрія” Шинкевича В. Г.
Головного лікаря санаторію “Новомосковський”
Андрієнка О. І.

До книги вибраної лірики непересічного поета, правозахисника і багатолітнього політв'язня Івана Сокульського (1940-1992) ввійшли твори із збірки «Означення волі» та вибрані поезії з «Чистопольського зошита».

Малюнки С. Ковика-Алієва

Друге видання

© Сокульський І.Г. 2006
© Мартинова С.М., передмова, 2010
© Ковика-Алієв С.Я., дизайн, малюнки, 2006

СВІТ – ВІД СВІТЛА

Передмова до другого видання

Івана Сокульського можна не вагаючись назвати одним із яскравих представників літературного дисидентського андеграунду, принаймні, так в дослідженнях із нової української літератури називають тих письменників-шестидесятників, які після розколу руху шестидесятників відійшли в опозицію, зазнали переслідувань, політичного й морального терору з боку репресивних органів.

Першою і головною світоглядною ідеєю цих митців була ідея національно-патріотична, або, як її іноді називають, національно-романтична.

Туга за національним світом у зрусифікованому просторі проявлялася їх громадянською позицією з притаманним їй героїчним самоозначенням, самоусвідомленням своєї долі і правоти обраного шляху. Це породило дисидентський рух і героїчні постаті таких як Іван Сокульський.

«Україна стала моїм словом і ділом», – скаже Сокульський і забезпечить ці слова вартістю власного життя багатолітнього політв'язня, невтомного правозахисника, українського поета.

Єдиною формою самовираження, способом існування в умовах 13-літньої ізоляції в таборах стала творчість. Завдя-

ки їй розсувалися мури, падали грати – ти вільний у своїй державі Поезії....

Більша частина творчого доробку Сокульського була створена ним у неволі. Його поезії позначені топонімікою Мордовії, Уралу, Володимирського централу, а живе в них стихія духмяного степу і широкого Дніпра, «велична й незбагнена музика нашого неба». Ліричний герой зосереджується на «значущій сутності» своєї землі. Через образи-символи «каменю», «світла», «гори», «висоти», якими переповнені поезії, він занурюється у стихію свого першопочатку, завдяки їм відтворює цілісний образ світу. Оте пізнання світу через занурення в себе, (аби «себе знайти – до краплі, ім'я своє дістать»), робить його поезію глибоко екзистенційною і накладає відбиток екзистенційності на саму постать Івана Сокульського.

Головне завдання поезії Сокульського – осягнення «внутрішньої будівлі», духовного єства людини, в заповітній глибині якого мерехтить іскра Божественного світла.

«Світло» – ключове слово художнього світотворення митця. Апологетика образу світла як символу незайманості, чистоти й, водночас, духовності – органічно переходить у його поезіях у символ світла як тривання «поза світами», «поза життям».

Світло найчастіше виступає антитезою «ночі», воно поступово «перетікає» крізь стихію повітря, «випрозорюючись» до чистоти. Душа ліричного героя тяжіє до світла «золотого», «осяйного», світла благодаті, де «благодать» – це стан душі, яка вибрела з туману розпачу й піднеслася до неба.

Образ світла несе «віття дерев», «світлом прозорим повниться день», «світить обличчя», «світить земля – до не-

бес», «слову світить слово», «простору світло розлите – в роках», «при світлі дорога», «світло - світу відлуння», «лине світло через ніч», «світиться вода», «все світить і все триває».

Те високе світло і в жінці, тій Єдиній, що є «столицею (його) любові до Вітчизни», його «найвищої любові».

Носієм первісного світла для Сокульського є вода. У нього все замикається на воду і камінь.

*Вода чи камінь – хто я?
Стою, і сам стаю лиш тлом!*

Камінь для поета має символічне значення основи, «тверді», священного осередку, де сходяться всі площини буття. У якійсь мірі він пов'язаний з давнім пророчим каменем на роздоріжжі, що пророкує долю.

Камінь Сокульського – це і той залишок порогів, який, за переказами росте, і самі потоплені пороги, що «під водою тривожно гудуть».

З каменем символічно взаємопов'язане і представляє буття у всій його повноті – дерево. Цей символ гармонії, ладу, трансцендентної єдності з Богом є ще для поета й вищим захистом. Аналогічно до світового дерева воно оберігає, відмежовує світ гармонії та українського родинного буття, яке осмислюється через дві гілки родинного дерева Сокульських – степ, Дніпро і Карпати – від світу хаосу.

Все у Сокульського взаємопов'язано і все знаходиться у русі, все прагне до безмежності («Молитвою до Бога Дніпро іде»,

«прийшли степи, Карпати також тут», «...твердне камінь думкою до Бога»). По відношенню до людини це прагнення перетворюється на нескінченне сходження до Вічності.

*І нічого, крім нас,
і нічого, крім нас і Безмежжя.
Тільки Світло і Совість – нашої пам'яті дім!
Це ж і є він – той Світ, що йому ти належиш..
І серед ночі голос: «Ходім!»*

Таке все-буття понад лінійним часом і простором дозволяє існувати лише в справжніх світах, не розведених реальністю тюрем, таборів і карцерів. І тоді, як скаже Іван Сокульський, «... тюрма – лише одна умовність, коли сам не є собі тюрма!»

Поетична мова Сокульського чиста, пластика письма відбиває щось невловиме, неказане, невисловлене, творчий погляд сконцентрований лише на непересічних цінностях буття і духу.

Світлана МАРТИНОВА
Старший науковий співробітник
музею “Літературне Придніпров'я”
Червень, 2010

Перемінити чорновий начерк долі, з яким народжуємось, не взмозі вже ніякі обставини нашого подальшого існування в світі. А місце і час народження – початкова точка відліку на її, долі, координатах. Передовсім зауважую це на прикладі власного життя: постійно чую свою приналежність до тої єдиної цятки на Землі, що звемо отчою землею (малою батьківщиною). Отже, липень 1940 року, невеличке село, яке ще донедавна стояло навсібіч відкрите степові та небу – неподалік колишнього Ненаситецького порога на Дніпрі. Обос – і село, і дніпрові пороги – свого часу визнані за «неперспективні»: місце, де було село (власне, хутір), переорано, пороги зірвано вибухівкою та затоплено.

Тасмнича сила дніпрової води, в якій – було – топився підлітком, можуть предвічного дніпрового каменю (залишків колишніх порогів), що, як казали мені, росте, безконечний про стір степу і неба – ці перші найсильніші враження незрадно супроводжували мене впродовж прожитих літ, а надто – в глибоких камерах тринадцятилітньої неволі по далеких чужинах. Дніпро, Пороги, Степ, як то мені бачиться, стали своєрідними трьома мітами мого життя.

До двадцяти двох років (до вступу на філологічний факультет Львівського університету) писав і друкував дещо – російською. Значний вплив на мене мало львівське оточення; архітектура старого міста і, звичайно, сам університет, де на початку шістдесятих ще залишалося трохи від колишньої

(«досовітської») академічної атмосфери. І все ж довше двох літ не міг залишатись без щоденного причастя Дніпром та степовою далечінню. Із третього курсу перевівся вчитися до Дніпропетровська. Десять років від цього часу, а точніше – від Шевченківського вечора у Львові – за сценарієм київського Клубу творчої молоді (березень 1964-го), в повній мірі відчув свою причетність до покоління шістдесятників, репрезентованого блискучою київською плеядою: Василь Симоненко, Іван Драч, Микола Вінграновський, Ліна Костенко, Іван Дзюба, Євген Сверстюк, Іван Світличний, Алла Горська, Лесь Танюк... Чуття цієї приналежності, близьке знайомство із колом тодішньої київської інтелігенції, що називала себе Молодою громадою, власне, і допомогло мені здійснитися українцем зі всіма випливаючими звідси наслідками. Це надихало, перевертало всі твої дотеперішні советизовані уявлення та погляди – як розігріте залізо, перековувало тебе на українського інтелігента. Ти ставав кимось, здійснювався як особистість... Захоплює і сильне, як дніпрова повінь, було те чуття! Та саме це не могло не стати тоді предметом пильної уваги спеціалізованого відомства, зокрема, приставленого до університетської молоді «компетентного» жандарма КДБ, ну і, звісно, вірних церберів від науки. 5 травня 1966 року мене було «дружно» випхнуто з університету. За «написання націоналістичних віршів».

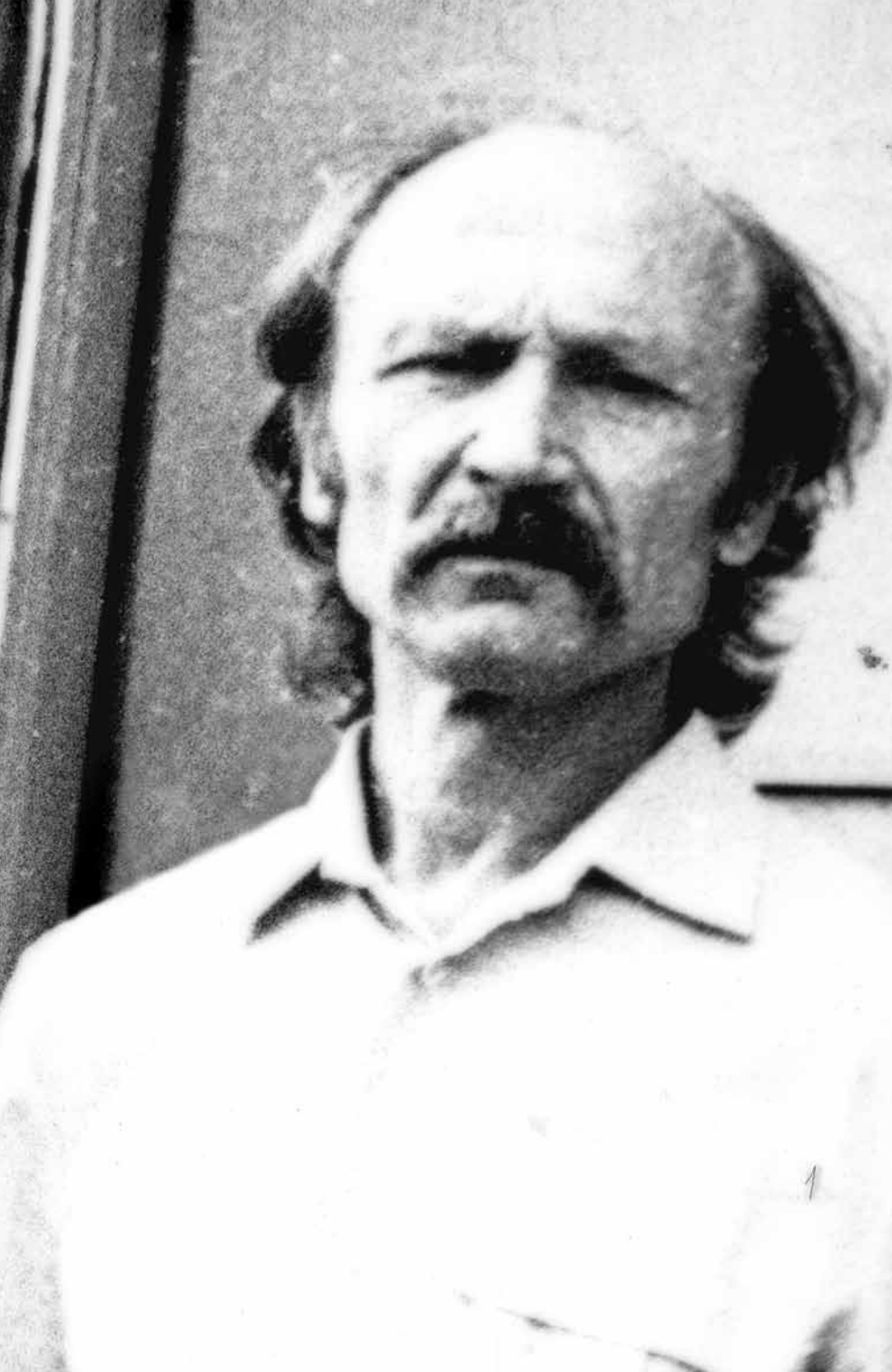
До першого арешту і засудження (1969-й) встиг надрукувати свої поезії в альманасі «Вітрила» за 1967 рік, у харківському журналі «Прапор», переклади з білоруської (Анатолія Грачанікова) – у «Вітчизні». На 1971 рік було заплановано видання книжки поезій у видавництві «Молодь». 1980 року мене було заарештовано вдруге за участь в Українській громадській групі сприяння виконанню Гельсінкських угод. Разом з тим це було для КДБ і нагодою розправитися зі всіма моїми написаними до того часу поезіями — загарбали все, що тільки можна було запопасти. Звільнився у серпні 1988-

го. Від початку 1989 року разом з тісним гуртом січеславської інтелігенції, що явно не вписується в офіційні культурницькі структури, видаю незалежний культурологічний журнал «Пороги». Доводиться виконувати як обов'язки головного редактора, так і всі інші, пов'язані з випуском кожного чергового числа журналу. Маємо надію, що будемо видавати його і в нинішній, скрутний для всієї української преси час, хай і не так часто, і не в такому, як раніше, обсязі. Нарешті маємо проголошення повної незалежності України і навіть перші самостійницькі кроки на нелегкім шляху незалежності. Подія радісна і довгождана, хоч і важко повірити в це, коли все в державно-суспільному житті, по суті, залишалось на своєму місці – могутня тоталітарна машина ще не демонтована. Але є Акт проголошення незалежності, і вже сам по собі є він великою силою, точніше можливістю, якою маємо належним чином скористатися. Для нового покоління нашої інтелігенції відкривається велика перспектива, а перед всіма нами – перспектива кінцевого звільнення з-під кормиги кількасотлітнього рабства. Як фізичного, так і морального, що набагато небезпечніше та ганебніше. Дай, Боже, творчого злету новому, незнайомому мені поколінню – набагато вищого і щасливішого, ніж його мали ми, покоління шістдесятників!

Хотів би наголосити: незважаючи ні на що, ми все ж таки спромоглися на справу творення. І якщо вже не на здійснений творчий лет, то бодай на крила до злету. Як кому судилось.

Іван СОКУЛЬСЬКИЙ

7 травня 1992 року

в и б р а н і п о е з і ї

■ ■ ■

Я владар каменю.
Ось тут мої пороги...
Мій дім – стоїть.
Я владар каменю.
Вернулися дороги –
з усіх століть!

Я владар каменю.
Ось тут – моя тривога,
мій перший день...
Нема доріг! –
Молитвою до Бога –
Дніпро іде.

Я владар каменю.
Далека Україна
в моїх очах...
Як довго ждять!
Як важко – на колінах –
тримать меча!

■ ■ ■

Мій каменю, сльозо моя, що впала
покрай Дніпра, покрай мого болю!
Мій каменю, де впала (мертва!?) слава.
Мій гріх, моя (що впала) воля.

Мій каменю, захована дорога!
Єдина твердь, де я ще маю силу.
Далеких днів України чути стогін...
Мій каменю, козацьких днів могила!

■ ■ ■

Чи бачив ти, як плаче камінь?
Ніхто не бачив каменя сльози.
Ніхто не чув, як крик кричав – віками...
Ніхто не чув високої грози.

Чи бачив ти, як плаче камінь?
Пороги вирости – на гвалт!
Як волі щит, пороги стали!..
Шляху нема назад.

■ ■ ■

Тут скитська ніч, тут – темінь, тричі темна.
Джерела слів далеко десь мовчать.
Зітха земля. Вода – недремна:
тече Дніпро – від рала до меча.

Як пусто тут!.. Каміння вийшло
з глибин віків недолю зустрічать.
Відкритий степ... проходить ніч крізь тишу,
і губиться в ночах.

■ ■ ■

Каменю – з каменю!
Водо з води –
тишу задавнену –
там – розбуди!

Ноче, що в місяця!
Зоре з небес! –
Тут – нема місця
знати Тебе.

Слово, що з відчаю!
Крове, що тут!
Що тобі, дівчино,
висудив суд?

Боже! Довічно
меч правоти.
Що тобі, дівчино?..
Всі – без мети!

Туго, що з пам'яті –
слово з глибин! –
Вбив тебе намертво
постріл доби.

■ ■ ■

Я мовчу, як Дніпрові пороги,
я мовчу, як ця хвиля – внизу.
Як тримає тривогу дорога, –
так тамую у крові – грозу.

Я мовчу, і не треба ні слова.
Не упасти б отут! Не забути себе!
Гіркотою звелася земля полинова...
Чом не пада каміння з небес?!

■ ■ ■

Забери мене звідси, Дніпре,
забери мене в далеч твою!
Забери мене, степе, у простір –
там мій дім!

Забери мене, матірня крові!
Забери мене в біль.
Захуйте мене, пороги, –
світ відкрийте мені в собі!

ГОРА

Дніпро – мов розкритий «Кобзар»,
і піднятим прапором – небо.
Дозріває блакить, виростає гроза –
невблаганно, нестримно, вишнево!

Тиша така – понад прірву століть.
Шлях далекий Дніпра – ніби доля незгасла.
На сторожі України стоїть
незбориме чоло Тараса!

Бездоріж. Безкаміння...Ночами
простували на гору прочани.

Їм світало в очах. Піднімалися – вглиб,
в безголів'ї століть відшукати дорогу...
Підвівся пророк. Щоб з'єднать береги,
і волю піднять, як Голгофу.

■ ■ ■

Вода заховалась у камінь,
земля заховалась у камінь,
мій крик заховався у камінь...
Бодем – вхопившись за камінь,
далі живу!

■ ■ ■

Покликав день за обрії сумні.
Далека тиша. Світло висоти.
А степ прослав свої найперші дні,
де перший раз прийшов до нього ти.

А степ підводиться з колін.
Затамував свою раниму кров...
Мов жезл, – тримає далечінь,
опершись каменем, Дніпро.

■ ■ ■

У цьому камені – мої усі віки,
у цьому камені – моя спинилась тиша.
– Прийти. І камінь цей відкрити,
прийти, і тут себе залишить!

У цьому камені – моя скипіла кров.
У цьому камені – гранітний порух болю...
– Зійти – з козацьких корогов!
Зійти, і дати волю – волі!

Коли б забув Твою біду,
коли б не тут схилив коліна...
Якщо до Тебе не прийду, –
нехай поб'ють оцим камінням!

■ ■ ■

Дніпро показує мені свою далеч,
куди йому ще текти і текти,
Дніпро показує мені своє третє небо,
свою найвищу воду.

Дніпро показує свої гори,
пороги (і шаблю забуту – на дні),
Дніпро простеля мені степ –
до безмежжя, аж боляче бути!

Заховує Дніпр мою муку
(в тіні своїй голубій)...
Дніпро подає мені руку:
– Ходім!

Б'ють пороги, місяць сходить...

Пороги! Пороги!.. Послухай –
чути пісню шалену (завмерлу)!
Камінь козацького духу –
потоплені нині ґранітні говерли.

„Клекочемо тут і захоуємо гнів.
І не знаємо спочинку і втоми...”
Заховують Січ саркофаги віків –
непокори кар'єри, гніву і грому!

„Нап'ємося нараз не гнилої води, –
цілющої спраги Тараса!..
І щоб ревом степи розбудить –
виглядаємо слухного часу”.

■ ■ ■

Все далі, все вище – до Бога! –
Дніпро свою творить путь...
Мов потоплені дзвони, пороги
під водою тривожно гудуть.

■ ■ ■

З далнини, із тиші, від безмов'я...
Там Дніпро ім'я своє забув...
Там слова виношують здоров'я —
небо чисте, барву голубу.

Від глибин, від рук Твоїх і крові,
від найперших звуків і джерел -
ніч така... І води ринуть знову!
- Звідки Ти і хто мені - тепер?

1977

■ ■ ■

Стало тісно в собі, ніби в камені,
що порогами впав, і замкнув в собі степ.
Стало тісно мені — на екзамені,
де складаю собі — себе.

Стало тісно в собі, мов у просторі,
що не знає себе, що не ставсь,
як світи, не розбігся на сто доріг, —
його вбила доба.

Стало тісно в собі, мов на сповіді.
Мов на дощ, мов на герць, бездоріж...
Ніби бути біді - біжу босоніж!
Стало тісно в собі...

1977

МЕСА СІ МІНОР Й. БАХА

Квіти, квіти — всього світу...
Мов на прощу ходаки.
Навзаході давнє літо —
всі сюди зійшлись віки!

Далечінь! — за небокраї...
На хвилину світ пригас!
Хтось собою нас єднає,
світить день крізь нас.

Далеч слова, далеч слави...
— Пронеси, мов рану, кров!
То не квіт — Вінець Кривавий
пізнім полем перейшов.

Через всю протяжність болю —
зблисло, сталось, відбулось!..
То не квіт, то пізнім полем
перейшов Ісус Христос.

■ ■ ■

Ця музика, що вільно небом лине,
цей в далеч гук — піти за ним, піти!
Це свято крил — на простір весь розкрилля...
І вічний поклик долі і мети.

О білий сон! Під небом скільки світла!
Мов душі, хмари не кидають тінь.
Літо! Літо! Літо!..
І ти за літом линути схотів?!

1987
Кучино

■ ■ ■

Дерево летить крізь тишу...
Чистий лист у нього коло серця,
чистий день у нього на обличчі,
чистий сум в його далекій думі...
День новий у нього на меті.

ОЗНАЧЕННЯ СТЕПУ

Степ дорівнює тиші,
сонцю й вітрам.
Степ на тому узвишші,
на якому ти сам.

Степ далекий, і близько,
степ як вічна гора!
Степ піднявся так високо,
що сягнув аж Дніпра.

Степ дорівнює болю,
степ — та відстань, що є.
На своєму роздоллі
ми із ним — навзаєм.

Степ задивлений в небо
(двох просторів сувій!).
Степ тісний на потребу..
Степ, він рівня собі.

Степ дорівнює крові,
що тече крізь віки.
На підсилу здоров'ю
степ ростить будяки.

Степ дорівнює волі —
на чотири крила.
Степ сьогодні — на поле.
Степ сьогодні - на злам!

Степ заховує славу,
степ відкритий всьому.
І з мечем Святослава
тут стояти йому!

Степ одкрив всі дороги —
хай заходить гроза.
Степ упав на пороги,
і ні кроку назад!

1977

■ ■ ■

Замирення зі світом – осінь!
Вернувсь до себе літній день.
Ні слова більш. Бажань і квіту досить.
Спинився сум – серед ясних пустель.

Спинивсь Дніпро. Вода важка, мовчлива.
Незрушна тиш, замислена блакить.
Пробути тут – між тишею і плином.
Дістатись дня, торкнутися руки!

■ ■ ■

Оце ж вона і є – осінь!
Стискаюча серце тиша...
Далечінь стала поруч, ніби твоя правиця.
Оце ж вона і є – осінь!

Дерева спинились, а квіт зажурився,
вода задивилась у люстро себе.
Оце ж вона і є – осінь!
Простір дозрілий, мов овоч...

Неба мелодія небна, неба суцільне крило...
Оце ж вона і є – осінь!
Дивлюсь і чую: світ – прозорий,
дивлюсь і бачу: брам нема.

■ ■ ■

Наблизився день до слова,
схилився над пам'яттю днів.
Оновлена тишею мова –
кинутих долі степів!

Небес – поза світло! – вихід...
Розвидненість світом влада.
Зажурена, вимовкла, тиха –
посиротіла вода!

■ ■ ■

Тихіше тиші твоє слово,
тихіша рук твоїх – сльоза.
А ще тихіша – ранку мова,
коли у вітрові – гроза.

Тихіша тиші кров блакитна,
тихіша вересня – печаль...
Як ті віки – у гори вбиті –
далеко гори височать!

■ ■ ■

Глибоке зітхання... Печально.
Світ на відході стоїть.
Осінь – у світі прощальнім!
Осінь у вірші моїм!

Як далеко ти, слово “розлука”!
Я такої не знав ще пори:
сонцем, блакиттю, звуком –
осені свічка горить!

■ ■ ■

Осені видих глибокий.
Осені чистий звук –
всіх, що минули, років,
всіх, що були, розлук!

Осені борозни тихі,
осені пам'ять – засів...
Днів позолочені стріхи –
там, в далечіні степів!

■ ■ ■

Осінь, осінь, – чистий образ Божий!
До небес – дерев іконостас.
Перед серце – щедро та вельможно –
Лаврою оздобною звелась.

Світлий сум. Полишене гніздів'я...
У молитві світ завмер увесь:
Сяюча, ошатна Візантія –
пишно сходить з вівтаря небес!

ТАТАРСЬКА ПІСНЯ

На відкритому просторі – далеч.
На відкритому просторі – спів.
Світ непідкорений... ще й за Уралом –
безконечних азійських степів!

Земля невідома. Далеко десь – гори...
Домівки нема серед дня.
Даль без межі. Не втомитися зору,
не зупинити коня!

Аж сумно – далеко! Дико.
Позаду пустелі і дим.
Попереду доля велика –
жезлом війни огняним!

Минулося все, та лишилася мова –
пісню тужну пориває даль!..
Кінь зупинивсь. І промовлене слово
огортає гортанна печаль.

■ ■ ■

Корона осені, корона смутку й суму.
Піднебний день, нікуди він не йде.
Піднебний ліс спинив свою задуму,
крізь ту задуму – полум'я руде.

Горить печаль. Нетлінний вічний спокій!
Під небом осені до тиші й світла йдемо...
Над сум хвилин, над всі минулі роки –
все вищає прощальна діадема.

■ ■ ■

Калини суть, ти в осені чи в слові?
(Калини лист поволі опада).
Спинився звук у тиші мармуровій,
поглибилась засмучена вода.

Калини міст – на мості коні дзвонні.
(Калини зміст – у сонці й рушнику).
І чути в тиші, в осені бездонні –
мелодію далеку і терпку.

Калини шлях... До осені, до Тебе
усі мої вертаються літа.
Далеких днів зламаносерде небо...
Крізь небо прозира вода!

■ ■ ■

Як хочеться хмарі розтанути в небі,
як прагнеться тиші зайняти весь світ,
як хочеться завжди тривать цьому дневі!
Молиться осінь – золоту літ.

Як листя медвяне пахне й музичить,
як сонце п'є синь досхочу –
так хочеться жити. Так хочеться бачить обличчя!
Так прагнеться слова почуть!

■ ■ ■

Не згадать, не здумати, що сталося!
Мить нова натомість вже прийшла.
Тільки осінь розлилась хорально –
тільки тиша – з-під її крила.

Спогад мій стоїть за виднокругом.
Повагом пишу листа Тобі.
Відійшла печаль моя і туга,
залишився спів.

■ ■ ■

Запах пам'ятає квітку
(він її залишив лиш на мить),
в бік її задивлений довіку,
давнім щастям тужить і болить...

– В літі поєднаємось коли?..

Запах пам'ятає квітку.

В самотині, в далечині світу –

Безтрояндний! – шлях його лежить.

Через поле переходить літо –

марно вилива блакить...

– І нема на цю розлуку ліку?..

Запах пам'ятає квітку.

В КРАЮ ОПІВНІЧНІМ

Печальна вода, далека.
Непривітні чужі береги.
Воді не піти навтеки,
дневі не зрушить ноги.

Притисла земля. Вагомість!
Сонце, мов якір, звиса...
І кличуть мене додому –
небеса, небеса, небеса.

Мені сняться міста, що в них часу по вінця.
Вулиць і площ золоті щільники.
Лабіринти душі. Вже не вийти ізвідси.
За карбами – карб, за віками – віки.

Доль перехрестя. Зустрічей човен.
Довічних прощань залишилися слова.
І довічно жива, мов ріка, протікає мова,
і кожного з нас на ім'я назива.

Мені сняться міста, ніби вічності дзвони.
Бані золочені кличе блакить...
Баха душа не зна перепони –
б'є на сполох, скликає віки.

■ ■ ■

Над снігами — луна... Мов по мертвому — дзвони...

(Це відстань між нами — гуде!)

Довге слідство зими. Царство снігу безкрає...

Поближчав Урал, і повіяло кригою літ!

І куди він — веде, і куди він, сердешний, втікає —
одинокий, заляканий заячий слід?

■ ■ ■

Білий сніг не пам'ята води.
Чи ж було — моє блакитне літо?
Білий сніг, мов згуба, молодий...
Він себе не знає, де подіти.

Смутен сніг! Він пада — не впаде...
Ні сльози, ні зблискавки, ні грому!
Ніхто не зна його, ніхто його не жде...
Білий сніг снує зажур і втому.

Білий сніг не пам'ята води,
Безпричальний, переходить світом...
Сніг забутий... В світі цім — один,
йменням власним, кров'ю не зігрітий!

Березень 1981

Як поема — в дощі, як у морі заховані води,
як світанок у світі, як у небі не в'яне зоря.
Як у вечорі — сум, як Дніпром сплески Ольжиних лодій, —
Так розлука в мені, так любові розлука — твоя!
Як горлицвіт — на камені, як жита — на відкритій степами
долині,
як смерековий гімн, як порогів Дніпрових далека гроза,
як глибока в нас — кров, як присяга свята Батьківщині, —
так для мене — єдина твоя сльоза!
Не забудь мене — радістю, не забудь мене — тишею ночі,
не забудь мене світом, що в наших серцях.
Не забудь мене сумом, не забудь мене — місяцем-сонцем...
Сльозою — в глибоких (далеких тепер) очах.
Не забудь мене простором,
не забудь мене степом-порогами.
Водою Дніпровою, що крізь нашу розлуку тече...
Не обійди мене — тими дорогами,
і пам'ять свою — поклади на моє плече.
Не забудь мене словом-піснею з туги і болю!
Позаобрійним сном, далеччю з-під зорі,
світанком, що крила вмиває росою...
Не забудь мене Києвом на Дніпрі!
Не забудь мене — кров'ю, спільним високим горем,
смерековим шумом, карпатським блакитним дощем...
До неба пішли! — далекі довічні гори,
де нашого поля лишилося ще!

■ ■ ■

Поруч днів, поруч осені й літа,
посеред цього світу й слів —
мені спів —
рівно-
ва-
гою —
квітне —
прямовисних, як ліс, терезів!
Поруч себе самого — узвишся...
Посеред твого імені — ліс.
Посеред мого серця — тиша...
Кожен крок — посеред землі!
Поруч неба — блакить, поруч осені — літо,
поруч рук твоїх — руки мої.
Світло!
Тиша стоїть!

■ ■ ■

Сміється сонях на вгороді,
квітують айстри у вікні.
А поміж квіти літо ходить,
сомка зі всього світу дні!

Дніпро схилився. Степ довкола.
Пороги впали кам'яні...
Зліта до неба літа воля!
А спів залишився — мені.

■ ■ ■

Поглядаю та й наспівую стиха:
припіка татарське сонце,
Кама тихо плине.
У далекій сторононьці — пісня з України.

Чуже сонце не так світить
та й не так заходить.
Сумно, сумно — на край світу
ринуть води, води...

■ ■ ■

Дерево прийшло до світла ночі,
дерево зросло до вітру,
дерево зорю ловило,
дерево ставало небом.

РІКА

Залиште мене на шляху до моря —
із чеканням моїм, прозорим до дна,
з руками, розпостертими для обіймів,
із присмаком солі на спраглих губах.

З очима, повними розлуки...
Залиште мене з тишею,
щоб чути: як світ — далекий.
Залиште мене з небесами,

щоб видіти: день — глибокий...
Залиште мене з блакиттю днів —
далечінь, далечінь оповити!
Залиште мене на шляху додому,

залиште мене на шляху.
Дорога хмар, дорога смутку й тиші...
Рукою взять — поблизькі небеса!
Різьбиться день. Спинився світ — не дише..

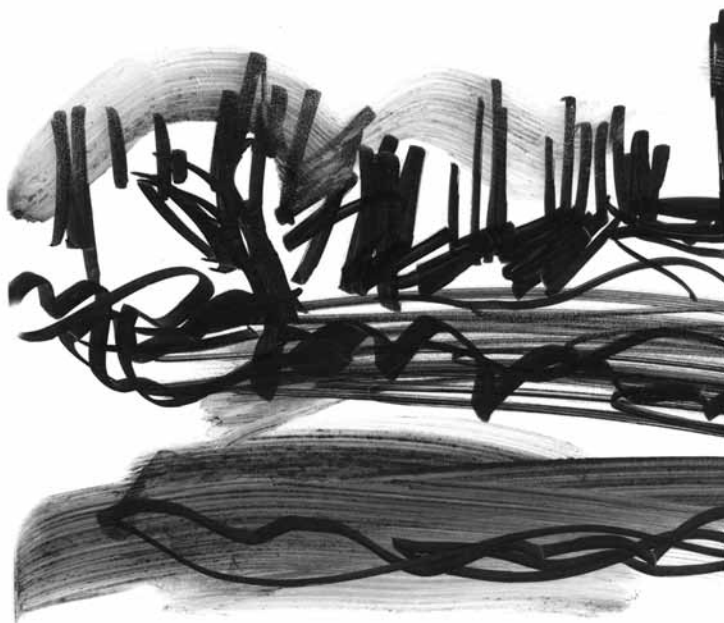
Стоїть на повний зріст — роса.
Дерева — є, і є вода чутлива.
Є тиха кров, є слух і глибина...
І в котрий раз я доторкаюсь дива:
світанкова луна!

■ ■ ■

У відповідь на тишу—ранок...
А ранок світить світ!
А світ — він зна напам'ять
всю далеч літ і літ.

На кров у відповідь — кохання.
На далі всі віддунює Любов...
Не світло — осені осанна!..
І через Вічність — спільна наша кров.

1.10.83.— 17.7.84

МУЗИКА

Це мого слова звук,
це жест душі моєї,
це тиша тінь свою кладе...

Прозорий лет розквітлої лілеї —
на тихе плесо линучих ідей!
Далекий квіт — з руки поллю...

Запахнув небом тиші грім!
Я світ беру — я музику люблю,
вбираючи її усім єством своїм!

П Е Й З А Ж

Непочатий світанок. Ще ніч.
Ще незрушне усе і важке.
Мов на дні, на сумній глибині
щось повільне й до крові знайоме таке!

Може, голос роси промовляє до нас?
Може, плин, що життя береже?
Може, спогад, чи, може, луна —
того слова, що мовилось вже?..

Непочатий світанок. Ще ніч.
Не проклюнулось зерня душі...
Ще не встала — роса. Чути шепіт мені:
“тишу—тиші, ніч—ночі лишіть...”

Та вже мовлено: “світ!”, і на хвилі сумні —
вже поклав свою руку рушій.
Минуле з майбутнім сплелось

(стану в неділеньку, скраю!).
Мов заповідь Божа, — осінь
світ навсібіч осяває.

КАРПАТСЬКІ ЕТЮДИ

За горами — неба і неба...
За горами — тиша стоїть.
Розверстані, крила для себе
тримає — над горами — світ.

Над горами — голос смерековий,
за горами — сонця і днів...
Заслуханий в долю далеку —
зримий — над горами — спів.

Вічна печаль блакиті,
вічні вода і камінь.
Вічно, як дихати, жити —
обличчям, ім'ям, руками!

Травами, росами — бути,
лісом край урвища стати...
Світ — поза днем — забути!
Знати: оце — Карпати!

■ ■ ■

Водо, пощо втікаєш?
Водо, куди течеш?
Просвітлена, має руками —
поза моє плече.

Вічно вода втікає —
річкою слід залиша.
З каменя пада на камінь
чиста її душа.

■ ■ ■

Як небо — йде, як виростає хмара,
як зримо станув тиші лет..
як гори — є... Рукою Гібралтара
далекий хтось напнув їх арбалет!

Як ліс — стоїть, як голубіє хвоя,
як річка б'є тугим крилом..
— Вода чи камінь — хто я?
Стою, і сам стаю лиш тлом!

■ ■ ■

З дощем і сном з'єдналися Карпати!
Немає дня — є тиша і печаль.
Немає нас — є ватра серед хати,
дощу умитість в серці і в очах!

Десь ліс росте, десь трави ходять,
десь голос є... далеко — не сягнеш!
Крізь нас проходить світу прохолода —
дощу русло, велике і сумне.

■ ■ ■

Дощу єство, м'яке й пахуче,
блакить і синь, печаль і плин...
Тече ріка, зітхають кручі, —
з грудей своїх пускаючи хмарин.

Трава і камінь світу вірять,
промоклий день наслухує себе...
Хмарини йдуть, лишаючи узгір'я,
наосліп йдуть — до тиші і небес.

Давня вода, далека,
печальна, холодна трава.
Зажурені, стали смереки...
За каменем — квітка жива.

Давня вода і голос...
Що скажете нині мені?
Зупинена тиша довкола,
зупинені горн сумні.

Верхи, на себе залишені,
схилів стікаюча синь.
Давня вода і тиша...
Гори, і я — ваш син!

■ ■ ■

Наблизилась осінь — схилилась.
Провиснув майбутнього світ!
У неба повиросли крила...
Достигло вже золото літ.

Наблизилась доля. Світання!
Зажурена хвиля степів...
Спинилась хвилина остання —
Повний, як золото, спів.

ЕЛЕГІЯ

Кому ж іще те поле дороге?
Кому ж іще той кряжу спадок?..
Довічний степ — твій прапор і твій герб.
Ще й німб небес — на пам'ять і на правду.

Кому ж залишу смуток свій і жаль?
Квіткам? Їм добре. Смутку їм не треба.
В могилах степу лицарі лежать...
А небо?.. Жде на осінь небо!

Б У Д Я К

Благословивши спеку,
відкинувши шолом —
будяк — посеред степу!..
(Так є і так було).

Стоїть, шляхи пильнує,
яруги та балки.

На просторі — степує,
зібравши всі віки.

Навали і пожари:
руїни, кров і жах...

Хозари і татари —
в його старих очах.

Він туго зріс і круто —
крізь бачення своє —

будяк, що має бути,
будяк, що завжди є!

Збирає щедрі роси
і зірку розтуля...

Будяк проріс чорнозем! —
його свята земля.

ДО СТЕПУ!

Світ пройти — вернутися додому...
(Шляхи усі до Тебе лиш ведуть!)
Так долі — будь, так сонцю молодому
крізь морок йти, свою світити путь.

Лиш сонце — є! Дорога лиш не зрадить.
Вертає небо — буря і гроза...
Вертають мудрість викінчені мандри,
шляхи усі вертаються назад!

Дивитись в даль... Дніпро впадає в небо!
(Там жив, там був, там виростав колись я...)
Плекати день, і думати про Тебе.

Далеко — степ, далеко — кінь і тирса!
Дивитись вдвох... Дійти безмежжя степу,
і вмерти там, де народився.

Будьте ж ви досконалі, як досконалі дерева,
непогрішні перебуйте, немов вода,
чистими будьте, мов світло вишневе —
будьте ж ви досконалі, як під вінцем молода!

Будьте ж ви досконалі, як досконала тиша,
як досконалий вітер, на вітрові — рівний день,
як досконалий сад, що на осінь залишений...
Будьте ж ви досконалі — серед людей!

■ ■ ■

Довір'я осені, довір'я листя й крові...
Нехай тече, нехай минає світ!
Довічна — мить, довічна — тінь любові:
весною знов розквітне квіт.

Поки що світло!.. В небі ні хмарини.
Все повне осені. Ще вдома журавель...
Наш дім один під небом лине,
наш дім один — на весь великий день.

ПОЧАТОК ОСЕНІ

Почнем спочатку: осінь у саду!
Почнемо з тиші, з вистиглої миті.
Розкішна осінь — в літа на виду,
далеке літо — на виду в блакиті.

Почнемо з сонця: яблуко висить!
Почнемо з себе: що у нас на часі?
Усе, що можеш, в осені проси,
усе тобі — у мить розкрити — дасться!

Палає поруч небо вишне.
Прийшли степи, Карпати також тут.
Триває день, триває далі тиша...

Отак і світ, мов полем, перейду!
Осінній день — світ позад нас залишив...
Почнем спочатку: осінь у саду!

■ ■ ■

Така пора: не літо і не осінь!
Така пора: до світла і небес!
Розквітлий сум... І тиші радість просить...
І слова досить, щоб дійти Тебе.

Така пора: до неба — слово й крила.
З домашньою журбою журавлі
стоять і ждуть... (їм далеч шлях відкрила!..)
весь світ спинивсь — на синім неба тлі.

Така пора: схилився день над води...
Мов перший світ — цілунок розцвіта.
Дозріла далеч... Що — надходить?
І хто — приходить?.. Хто живе в літах?

ПЕРША ОСІНЬ

Отак і є: прийшли степи напитись...
До слів моїх прибилися степи!
Із пам'яттю... — ну що мені робити?
Із тихим сумом — що мені робить.

Отак і є: стікає день з-під миті...
Старий Дніпро схилив свої сади!.. —
Єднання літа і блакиті!
Подружжя неба і води!

Отак і є... Подай, любове, руку!
Навпроти серця — Київ на горі.
Як просторо словам! — ні згуку...
Як легко з осінню горить!

■ ■ ■

І я, о Львове, пізній твій поет!
Та не спізнився. В свій час прийшов до тебе.
Твоїх століть повільний менуєт
і я читав під власне львівським небом.

І я, о Львове, слово тут шукав,
в собі носив твої глибокі рими,
на твій епічний брук і я щодня ступав...
Свої літа і я змішав з твоїми.

Чий день оцей (твої тримає схили)?
Чий спогад це, живий і теплий ще —
Чия присутність тут лишила силу?

Задумавсь Львів, підвів своє плече...
Це ж скільки тут віків спинилось!
Прозорий час — крізь камінь цей — тече.

Прозорий час — крізь камінь цей — тече...
Все далі — спів, все вище й вище — дума.
І ось — карпатський синій щем! —
Осені й вікам залишеного суму.

Вітай, мій Львово! Час минає нас.
А ми собі все є і є, нівроку.
Шпилі тополь золотить пізній час,
відходять дні, літа дарують спокій!

Все глибшає луна, і все чіткіше — слово.
А дні ясні і лагідні такі!
Печаль в очах, блакиті тиша в крові.

Як вітер з гір, так смуток йде з віків...
Кому це слово? Хто його промовив?
По що ця пісня, голос цей звідкіль?

■ ■ ■

По що ця пісня, голос цей звідкіль?
Хай буде — осінь. Тиша скаже, хто ти.
Свій зір і слово далеччю спокій.
Дозріє тиша, камінь стане плоттю.

І все, що поруч, простір свій віддасть,
і потече, і світом ген полине...
До дна прозора осені вода
заповнить нас, і поведе, немов долини.

Ми будемо, ми є і ми — були!
На цій землі ми голос і прощання,
і кожен ряст нам пам'яттю болить...

На цій землі ми вічне проростання.
Крізь серце наше — вільний плин долин,
і наша є — хвилина ця остання.

■ ■ ■

І наша є — хвилинка ця остання.
Не буде болю, пам'ять — процвіте.
Духмяну літню ніч застане —
недільне, повне сонце золоте!

Знов буде все. І слово наших внуків
під сонцем тим, що буде ще, зросте.
Пройде дитя одвічним львівським бруком...
І будуть гори, буде поле й степ.

Вітчизна буде. Жито і пшениця.
Дозріє серце, й знову зацвіте.
І знов, як осінь, будемо дивиться

на ліс, на гори, на піднебний степ...
І тільки наші висвітлені лиця
без зайвих слів розкажуть вже про те.

Т И Ш А

Є тиха думка — там світанок буде...
На сході неба — далеч світова.
Є свято днів, коли довкола — будень,
є тиха кров, народженням жива.

Є тихе слово, як вода осіння...
Спинилась радість, поруч сум стоїть.
Є барви всі, є тіні і півтіні,
є світло повне, що тримає світ.

Є тиха слава. В травах вона — квітом.
Клечальне сонце. М'ята і чебрець.
Дитинство є, і є довічне літо...
І все це ми з собою заберем?!

■ ■ ■

Спішить вода... її домівка — небо.
Єднає світ її далекий шлях...
Так гори — йдуть, так я іду до Тебе —
струна життя мого, мого стремління дах!

Спішить вода — на доли сумовиті
(там літа день, там луки і жита)...
Як світу днів, води не зупинити...
Не втримати життя!

Мовчить вода, на серце впала сутінь.
Дрімає даль в блакитному крилі...
Два дзеркала води, дві суті:
у небі — хмара, небо — на землі!

У П А М ' Я Т І

Я пам'ятаю день забутий,
давно було те... й справді, не згадать!
У пам'яті стоїть: багато сонця,
багато квітів, степу і небес.
У пам'яті століть: далекі чути дзвони...
І кінь ірже... Я падаю з сідла!
У пам'яті стоїть: майдан, народу повний,
у пам'яті: тополя край села...
Щемкі слова, і тиха скарга лютні...
Повільно так чужі проходять люди...
У пам'яті не стало більш крила.
.....
У пам'яті століть: високий замок, мури,
внизу — ріка, і простір — аж стріля...
У пам'яті стоїть...
У пам'яті...

МІСЯЦЬ

А місяць власну думку має...
У нього — тиша...Висне сумом віт
над річкою, над спокоем, над гаєм —
він далі йде... В очах у нього — світ.

Залишся тут. Дивись на місяць, думай.
Вертає ніч далеку серця даль...
Ну що йому до нас — з його космічним сумом?
У нього власні далеч і печаль!

■ ■ ■

Шлюзує ніч, і сни все плинуть, плинуть...
Які краї перегортає ніч?
Нестримний плин, невпинна ночі глина..
На дні у ночі — дні.

Сумує ніч. Слова її— далекі.
Полишені печальні береги
все ждуть Тебе, як небеса — лелеку,
як спогад, вічно дорогий.

■ ■ ■

А там з-під хмари — тінь глибока!
Поосеніла сум-вода
далекої, аж синьої, затоки —
у спокій дня — впада.

Блакиттю, сумом вмилось око...
Край неба тоне ліс.
А там, далеко — роки
до нас будують — міст.

■ ■ ■

Дивись і жди. І слухай: в світі — осінь!
Ніхто не зна, коли прийде зима.
Чия печаль самотні світить роси?
Якого моря — цей сумний лиман?

Дивись і жди. Вона повсюди — тиша.
Мов океан, вона змиває все.
І тільки сум (що в осені) — залишить,
і небом пізній світ спасе.

■ ■ ■

У світло дня докинуть мить колишню,
у світло дня докинуть світла літ —
спрозорить лет і виповнити тишу...
Словом розкритим довершити світ!

■ ■ ■

Стікає даль, і тиша йде за нею...
Поближчав час, і голос відлетів.
І крила осені схилились над землею!
І золото свою зронило тінь.

■ ■ ■

Не згадать, не здумати, що сталося!
Мить нова натомість вже прийшла.
Тільки осінь розлилась хоральна,
тільки тиша — з-під її крила...

Спогад мій стоїть за виднокругом...
Повагом пишу листа Тобі.
Відійшла печаль моя і туга,
Залишився — спів.

■ ■ ■

Предметний світ. Торкни його — звучання!
Зі скрипки простір потече...
Відкриє ліс свою печаль органну
і покладе на осені плече

Зажур і сум. Як в музику прозору,
так входжу в ліс — в його тремке ім'я.
Дерев і суму погляд — вгору...
Який же зайвий в лісі я!

■ ■ ■

У затінку твого голосу— тиша,
у затінку руки твоєї — квіт.
Ти зміст даєш всьому, що є довкола,
ти любиш світ, а світ, він зна тебе!

Від піль волошкових, від явора й калиті
ти йдеш назустріч спогаду і слову,
назустріч осені — крізь сум і падолист...
На півдні твоєї любові — сонце!

■ ■ ■

Голублять небо хмари і дерева...
Дозріле злато — осені роса.
Нового дня розлогий невід!
Нового дня відлітній сад!

А ми — що ми? Ми просто йдемо...
Завжди попереду в нас — день!
Дніпро і степ, і небо в нас щоденно —
до них, до них щодня ідем!

Схилилось небо. Хмара — лине.
Згадалось все: що буде, що було...
Осінній день, як випалена глина, —
очам і сонцю віддає тепло.

Який прозор! Хвилина безневинна —
для всього світу випростане тло!
Осінній день, як випалена глина, —
очам і сонцю віддає тепло.

Пречистий лист! Любові Батьківщина.
Прокинув простір золото-крило...
Осінній день, як випалена глина, —
очам і сонцю віддає тепло.

■ ■ ■

Погідне дерево — в золоті й блакиті!
Його возносять прожилки-гілки...
Його зажур — на всі світи відкритий,
його красу стрічають всі віки!

І пада лист — пресвітло-сумовито...
І золота! І літ, і літ!..
Погідне дерево — в золоті й блакиті —
над осінню і тишею стоїть.

■ ■ ■

Довічна мить! Довічна даль і тиша.
Довічний ліс і поле за селом.
Шість тисяч літ край мого серця — вишня!
З початку нас— це небо так цвіло.

Немає літ! Є мить єдина в тебе!
І все, що буде, все давно було...
І в миті цій, під цим безмежним небом
Довічна осінь віддає чолом.

■ ■ ■

І птах, і дерево, і вітер —
посеред світу — їх гніздо! —
спинились тут, схилили крила-віття,
їх слова-тиші не сягне ніхто!

Вони ж не тут! Вони згадали літо...
Така прозора неба оболонь!
І птах, і дерево, і вітер —
під сонцем стишили крило.

■ ■ ■

Блакить і золото. І полум'я багряне.
І музика — і тиші вічний спів!
Органи осені... Хвала всьому й осанна!
Печаль і плин, зажур і сум — тобі.

Дивись і будь. Візьми її, цю тишу!
Почерез тебе — осінь ця іде...
Почерез світ — садів сумні узвишся...
До дна — журба, до дна прозорий день.

■ ■ ■

Чую, земле, твій сум барвінковий,
чую, вишне, твій голос осінній,
чую, як падає, падає, падає лист...
Чую, вишне, твій корінь в чорноземі ріднім:
як є він, тримаючи землю,
тримаючи пам'ять мого життя.
Осінь котить палаюче коло тиші...
Поруч — сонце і далеч!
Спогад — навпроти, спогад вертає усе...
Чую, земле, як пахне твій простір —
це ж у нім, і для нього, і з ним — я расту!

■ ■ ■

Осіннього дня діадема!
Змалілого сонця зажур.
Долиною сяйва ідемо...
— Осінь! Це осінь, — кажу.

Осіннього дня діадема!
Нічого, крім осені, — тут...
Світла і пам'яті тема
світить росу золоту.

Осіннього дня діадема!
Далеке прощання хмарин.
Похилена тиша доземна
стікає, не знає — горить.

■ ■ ■

О, як багато її, цієї осені, що над світом!
Як глибоко — тиші, світла й блакиті!
На кожну думку, на кожне серце, на кожен
голос — її забагато...
Лишається ще!
Її велич підносить, огром її — лине і лине...
Через найменшу шпаринку ллється блакить.

■ ■ ■

Позад Тебе — золота і тиші!
Й попереду світяться дні...
А небо задумане вишне
з'єднало усе — в глибині.

■ ■ ■

Не доспіватись до осені й тиші!
Тече — не вбуває блакить...
Все в майбутньому, там — все колишнє.
Далекі слова, як віки.

Не дізнатись причини печалі.
Час минулий вертається знов.
Тополі край пам'яті стали!..
По той бік блакиті — любов.

■ ■ ■

Глибоке зітхання... Печально.
Світ на відході стоїть.
Осінь у світі прощальнім!
Осінь у вірші моїм!

Як далеко ти, слово “розлука”!
Я такої не знав ще пори:
сонцем, блакиттю, звуком —
осені свічка горить!

■ ■ ■

Осені віддих глибокий.
Осені чистий звук —
всіх, що минули, років,
всіх, що були, розлук!

Осені борозни тихі.
Осені пам'яті — засів...
Днів позолочених стріхи —
Там, в далечині степів!

Прощання світу! Відлітає осінь.
Минає листя, завмира трава...
І тільки сум сумує й досі,
і ждуть вінця свого слова.

Печальне сонце. Далеч не забута.
— Кринице днів, глибока і сумна!..
І свідчить осінь — тишею і смутком:
нема розлуки, де немає дна.

■ ■ ■

Навскіс небес хмарину вітер гонить.
Печаль — схолола, витекла, німа.
Схилився степ — відкритий, безборонний...
На цілий світ — ні меж, ні брам нема.

Тягучий спів — мов доля безконечний.
Повільний день не вийде з берегів,
Спадає листя осені на плечі...
Останній промінь звуком здаленів.

■ ■ ■

Кострище осені! Згора останнє літо.
Неначе ладан — лагідний цей дим.
Незнаний день вже випроставсь над світом.
— Що далі — буде? Йти — куди?

Кострище осені! Покрита злотом тиша.
Тече печаль, відходить далеч літ..
— Що маєш — тут, що в літі — там — залишив?
Муркоче день, неначе сонний кіт.

■ ■ ■

Втомилось листя. Падає поволі...
Сумує день, припавши до землі.
Остання путь! Останні краплі долі —
на лагіднім похиленім крилі!

Сумує світ... Провиснув тихим небом!
Почерез мить — протяжність літ...
Мов кров твоя, він — поруч тебе,
близький, до болю рідний світ!

■ ■ ■

Епічний день — між мурами і сонцем.
Спинився час... Куди йому іти?..
Спинився світ: довічно буде осінь!
Незрушний сум — без цілі і мети.

Змирись і будь! На всьому — позолота.
Відхід небес. Задуманість дерев.
Предвічний спогад йде навпроти!..
І пам'ять — є, і кров не мре.

■ ■ ■

Над світом звелась ренесансова осінь...
Простору! — вколо нас.
До тиші і серця засвічений досвід...
Варта ясна колонад.

Все, що не сталося, облишмо —
в золотом кутій росі...
Пора щонайглибша — не тиша!
Осені відсвіт — не світ!

■ ■ ■

Поза день западає далеч —
суму остання межа!
Як мало — світу стало!..
Порвані хмари біжать.

Вітер, здолавши простір,
кидає листя до ніг.
Сам я тут — пізнім гостем...
Останньо і вперше мені!

ВАРІАЦІЯ №...

Дерево, зелене в цьому світі,
дерево, промовлене до тиші,
дерево, що поруч нього — небо,
дерево, покладене на простір,
дерево, прихильне до зажури...
Дерево, що зранку вийшло в осінь,
дерево пройшло крізь світ.

СОНЕТ

Я іду, розгортаючи хвилі,
хвилі відстані і журби.
Проминаю блакиті диво...
І попереду спів голубий.

Я іду, а довкола — гори,
і чути: росте трава...
І чути: Ти говориш! —
Твої повноросі слова.

Далечінь протікає крізь вічі...
Дні мої, дні мої милі!
Дума єдина - одна.

І що таке спів, як не вічність?!
І що таке вічність? — хвиля...
Мить, що віки поєдна.

ВЕЧІР В КАРПАТАХ

У полоні трави — безгоміння.
На літа долоні — квіт.
Ні журби, ні печалі, ні тіні...
Тільки світ!

Тільки тиша, до обрію — тиша.
В далечіні — мов золото літ...
Мов рушник хтось далекий вишив, —
на далекому неба тлі.

■ ■ ■

Ми прийшли вже до світу створеного,
вже застали в нім назви і межі,
імена і діла, що колись їх нащадки здійснили...
Вже була в світі пам'ять і далеч

(відстань була, що згодом розлукою стала!).
В світі ранки були і світилися роси,
дерева росли, все вкриваючи листям і квітом...
В світі ріки текли, забуваючи власні назви,

в світі тиша була — з перших, слів, спервовіку,
непролита ще кров посеред того квіту — квітла!
І була в нім печаль (як приходила осінь),
далекий зажур (коли цвів падолист).

Біль приходив, коли не ставало серця,
смерть ходила по світу дорогами довгими, пізніми..
Лиш ненависті в нім не було!
Ми прийшли вже до світу створеного.

■ ■ ■

Крило зорі. Побожно ранок сходить.
Побожна тиша — співу і молитв!
Так роси — є, так ринуть води...
Так світ — живе, і радісно болить.

Крило зорі — над річкою і кров'ю
(над всім, що снилось — що було...)
Горить світанок над горою!..
Високо так! І чисто — над селом.

Ніколи не буде такого, щоб я не прокинувся вранці,
ніколи не буде такого, щоб світ цей не здивував.
Ніколи не буде ранку — без сонця, що світиться в слові,
без обличчя твого і твоїх доторкаючих рук.

Ніколи не буде тиші, — щоб не було запитання
(далечінь потече, і так близько, так поруч зупиниться світ...).
І я задивлюсь, як ось тут, на прощальнім узліссі —
і я задивлюсь, зажурюсь, завалюсь!

Ніколи не вибуде радість, не висохнуть роси і трави,
і квіт не забуде свій запах і біль,
і серце моє свою кров не забере —
все буде, як є — відкрите мені і тобі.

Не витече світ цей, що з ним народився,
струна існування втіка в далечінь...
І буде, як завжди — триватиме вічність!
І буде щоденно приходити день.

■ ■ ■

Виходить день — з рожевого туману,
з блакиті ранку падає роса.
Триває світ, і мить свою останню
складає в спів, де тиша і краса.

Проходить мить... Спинить її, спинити!
Молитвою хлюпнулися слова.
Далекий світ! Безвічне світло — в миті...
Трива-мовчить і хилиться трава.

Висока тиша! Дерево світання.
Висока тиша! Ранку доростол.
Новому дневі слово дане —
до неба зведеним мостом!

■ ■ ■

Світосонце! Світоголос!
Тиша. Ранок. Небо.
Опадає цвіт додолу —
тут, поперед тебе.

Дороста висока меса
Йоганна Баха...
Рай дерев — аждонебесних!
Квіту рай і птахів!

СТАНСИ ОСЕНІ

■

Осінь молиться Богу,
осінь чиста й свята.
І в далеку дорогу
вирушають літа.

Осінь тиха й журлива,
ніби дзвін - далечінь.
Безбережжя тятива —
упокорена тінь.

І трива Україна —
без захистку прозор...
Молитовна вершина!
Молитовний собор!

■

Під небом — сад, під небом — чисте листя,
до сонця молиться роса.
Далекий спогад ранком вмився...
(на тиші небеса висять!)

Схилився клен... Яка це в нього дума?
Схилився день: він світом зажурився...
Високо! Котить хвилі суму —
той день, що був колись.

■
Тиші струна не порветься,
не завалиться листя стіна.
Кров'ю не спиниться серце...
Дневі немає дна.

Ніколи не буде пізно.
Осінь не відлетить.
Як тихо, як чисто, як ніжно!
Триваєш у світі ти.

■
На тлі небес — дерев причастя,
на тлі печалі — тиха кров.
І хоче осінь пізнім щастям
вернуть минуле літо знов.

На тлі небес думки прозорі...
На тлі небес — немає дум!
І потопає в синім морі
вчорашній сум.

■
Ранкова тінь така розкішна!
Розкрите слово. Тиші джерело.
Статуї дня глибока ніша,
щасливе ліве! — Сонцево — крило.

Ранкова тінь — моя долина.
Молитва небові і дню.
Згорає тиша безневинна,
що світла кинула броню.

■
Осені пізня повість.
Днів даленіючих звук.
Рук твоїх біла повінь!
(Зітхання самотніх рук).

Осені пізня повість.
Падає листя в траву.
Білого тіла болість...
(Болю — значить, живу!)

Осені пізня повість.
В повені — світу путь...
Знаємо, це випадковість:
що ми сьогодні — тут.

РОДИЧАМ - ДЕРЕВАМ

Дерева — пророки неба,
дерева — слова землі
покладуть побіля тебе
свої болі і жалі

Мить спочивши, підуть далі
(перед ними — світ і світ...) —
всіх останніх, позоставих
вчити жити, і — боліть.

Досконалі в своїм хисті,
у великості малі —
як Христос, святі і чисті,
діти неба і землі.

Тихим сяєвом огорнуть
(лине світло через ніч!..),
розірвуть сліпу запону
і зітруть полуду з віч.

Днів далеких, незабутніх
джерелом проб'ється спів...
Аж до ранку будем чути —
серце власне і братів.

■ ■ ■

Армади хмар ідуть на захід ...
Безмежжя тиші. Вимита блакить.
А степ — органом Баха! —
Збира віки.

Мій щирий світе, світе карий!
Сльозу зронивши золоту,
спогади — немовби хмари —
ідуть і йдуть...

Армади хмар ідуть на захід...
А степ прощається і жде.
Ридає степ... Під неба дахом —
зронилось сонце золоте.

■ ■ ■

В морозній тиші — дерево закуте...
До зір світанку небо примерза.
Ще ніч і ніч... Снігів покута.
Ще день новий нічого не сказав.

Іти і йти!..Далекі гони!
Край неба зупинився Віз.
На сході вже палає горно,
і день новий встає на повний зріст.

СВІТАНОК

Покрай ночі — тиша переходить..
Неба прибуває молоко
Опада на трави доокол
цвіт-роса, ранкова прохолода.

Покрай неба — світ священнодіє:
— Сталось що? І хто сюди іде?
Це Спаситель нам дарує день!
Це молитву чинять всі святіі!

Ніч минає, і втікає мла...
Я стою, незрушний і безмовен —
Молитовна крапелька мала!

Слово сталось! Зрушивсь човен...
Ще мить — і ватра запала —
пісень вогонь жертвний!

■ ■ ■

Під небом — сад, під небом чисте листя,
до сонця молиться роса.
Далекий спогад ранком вмився...
(на тиші небеса висять!)

Схилився клен... Яка це в нього дума?
Схилився день: він світом зажурився...
Високо! Котить хвилі суму —
той день, що був колись.

■ ■ ■

Перша тиша життя,
перша ніч і остання.
Все можливе під небом таким!
Перша далеч душі — зміст твого існування...
Тільки лет, тільки плин, тільки сходження
словом стрімким.
І нічого, крім нас,
і нічого, крім нас і Безмежжя.
Тільки Світло і Святість — нашої пам'яті дім!
Це ж і є він — той Світ, що йому ти належиш...
І серед ночі голос: “Ходім!”

■ ■ ■

А ніч не схована, відкрита...
Прийшла кров, оголена печаль.
Вмліває розкошами літа
в собі самій — у снів суцвітті
Таку тримає — даль!
А ніч, з'єдинена у Бога
(— У власній теміні — мовчи!).
В самім зітханні схована дорога...
Ця ніч, мов світ, далека і розлога...
А світ претихий і нічний.

■ ■ ■

Тиша вголос. Квітне пам'ять нею
під раптовим спалахом небес.
Хай себе не відаєм, не знаєм,
тільки ж маєм в цілості себе!

Світ — молитва. Ходить місяць вповні.
Поруч свято — відстані нема.
І тюрма — лише одна умовність,
коли сам не є собі тюрма!

■ ■ ■

Вічна дорога — це Тиша і Слово.
Вічна дорога — музики Німб.
Хрест і Краса: існування обнова,
перший і вічно триваючий гімн!
Вічна дорога — це наша молитва.
Вічна дорога — Бога стріла.
Навсюди, як світ, Доля розлита
(навголос звучить далечінь сумовита).
Глиб океану — крапля мала!

■ ■ ■

Тиша і далеч спрозорили ніч,
тиша і пам'ять спинилися-стали.
Як легко тривають і линуть звуки!
Вільним, як подих, є простір,
вільне, як лет, існування...
Далі і далі триває ця ніч.
Місяць, пройшовши всю ніч,
зупинивсь покрай неба.
Світу і світу — в цій пам'яті-тиші!
Скільки мовчання в цім просторі ночі!
Глибини живуть і дихає відстань,
Здалеку голос і світло горює...
Серце припало до власної крові,
до власного смутку і болю —
тишею крові слухає день,
тишею крові світ увесь чує!

Ранковий лет — підойма неба,
ранковий лет — зависли крила ранку.
До останнього дна безберегого лона —
все є і триває, стається і лине...
Вбираючи простір, дихає далеч,
світить-триває рання година...
Вертається ранок, вертається небо:
здаленіли думки, здаленіли роки і дороги.
Ранковий вітерець!
Сумним димком задобрене повітря.

■ ■ ■

Такий далекий і печальний місяць!
Така глибока й безконечна ніч!
І височінь, як зріст у лісі...
І сходить тиша — вільно, горівіч.

Дорога — є, просториться піднебо.
Стається мить, вона росте, як хліб.
І світиться, і вічно є для тебе —
нічного неба німб!

■ ■ ■

Відхід небес, відхід трави і тиші.
Яке прощання!.. А ми ще ждемо літа...
(Не вгледів квіту, слова не сказав...).
А вже плодом зважніло зріле віття,
і чути: вже котиться літо назад.

■ ■ ■

Пасеться кінь, пасуться ніч і тиша.
Пасуться зорі й місяць над селом.
І пахне — сон... Під небо пам'ять вийшла:
всьому відкрите дня нового тло!

Усе, що є — зродилося, зронилось,
Усе відкрилось, справдилось, збулось.
Спинились в леті світу всього крила!
Відкрита даль — мовчання й безголось...

Відкритий степ — пройти його, як долю!
У теплім полі — зріються літа.
І все зроста, все вищає тополя...
А день — встає, а небо все зліта.

■ ■ ■

Не вдома. В світі. Так далеко!
І так високо — до зорі!
Високо — синь... Тривання плескіт.
І втеча в небо яворів!

А тиша — є, повсюди — далеч...
І повні простору слова.
І не збагнути, що то сталось!
І звідки липень є — трива?

■ ■ ■

Сказати степ, і ним дійти до суті.
Промовить тишу — все, що мріє в ній.
Тривати дневі! Світу — бути!
Крізь миті вічність йти і йти мені.

Не знати — слів: до дна прозорий простір,
Вода і камінь, квіти й дерева —
проходить світ (з глибин — до високості)...
Все поруч крові, все — трива.

■ ■ ■

Знесилене літо — тихо.
Полишений серпень — печаль.
Спросторений простір — вихід!
Протягнута світом — даль.

Невдовзі. Ось-ось... — Незабаром.
Далеко! За гранню степів...
І котяться, котяться хмари,
і небо глибоке, як спів.

Задивлена в далеч — долина
смуток, як води, несе...
Осінь (її ми не ждали!) — плине...
Осінь затоплює все.

■ ■ ■

Літо снує золоту павутину...
Над моїми літами — літа.
Над моїми словами — далеч,
над моїми думками — день.
Літо зростає, засновує далеч...
Дозріває під небом віть золота.
Тиша під сонцем — крізь світ увесь — тиша...
Вічність стається, говорить — зроста...
Літо снує золоту павутину.

Повільний вечір, мов зітхання.
Згортає небо свою даль.
Жалоба вуст Твоїх. Мовчання.
Відкритість. Сутінки. Печаль.

Тужливий вечір, мов органи,
дітклива тиша, як струна.
Лиця Твого суцільна рана.
Журба минулого вже дня.

■ ■ ■

*Посижу я і похожу
в своїй маленькій благодаті*

Т. Шевченко

Оце ж мій гай, моя господа!
Мої печалі та жалі.
І день відходить і приходить,
і хліб мій власний на столі.

Оце мій лан. Врожай ще буде!
Літам чи ж буде вороття?
Чи ж я літа свої забуду?
Оце моє, як є, життя.

І кожна мить — благословенна,
і все — життя могого путь!
Воно — моє, мені, для мене.
Чи ж може ліпше нього быть?

■ ■ ■

Птах до птаха летить... Вечоріє.
Тільки й мить оця є, що трива!
Тільки сум, тільки даль. Межи нами —розстання.
Слова.

Птах до птаха летить... Німе запитання
протікає крізь небо і даль.
Буде довгою ніч! Межи нами —розстання.
Жаль.

ЗОЛОТА ВІТЬ

Не знати, з якої глибини —
ця віть золота, в якій сяєво грає —
світло найпершої (що була і є) днини...
Протікає із Вічності літа струмок.

Простору запах! Запах долини!
Далечінь з-поза обрію, з пам'яті лине ...
Тінь голуба. Ходить тиша і спокій.
Бджоли у сяєві віття бринять.

Дня прибуває. Сонце спинилось.
Літо триває, квітка —зліта,
і все доростає до сонця і тиші.

Не знати, з якої глибини —
це саяво, це літо,
ця віть золота.

■ ■ ■

Крила і вітер,
гілля і небо.
Простір і осінь,
сонце і синь,
глибочінь і бездоння...
Сум!

ПАНТЕОН ОСЕНІ

Осінь — першою барвою дня,
осінь — золотом, пам'яттю, тишею,
простором простору — поруч усе!
Осінь — славою (давньою, першою) —
пантеон під склепінням небес!
Приходьте усі, хто — далеко,
приходьте усі, хто — рідний,
приходьте усі, хто — до нас!
Простір всьому і відкритість,
пошана всьому і уклін.
Осінь єднає, наближує... — світить!
Осінь назустріч усьому іде,
осінь освячує кожну хвилину,
повниться світлом прозорим день...
Слово всьому і пам'ять,
простір всьому і тиша.
Віття спинились щасливо- сумні.
Слава всьому. Амінь.

■ ■ ■

Повечір'я. Золото і тиша.
В глибині життя — печаль.
В глибині хвилини — вічність;
близько крові, близько серця — даль.

Звук триває... Просто — бути.
Не забути світу і себе!
Проминання. Пам'ять має тишу...
Слухай вечір — сходження небес!

■ ■ ■

Орисе! Любо! Світ страшний.
Що нам святе, і не шукаймо в ньому.
Тобі немає власної Весни,
мені ж в літах уже не мати дому.

В літах— неволя, північ і сніги.
Й того не буде — камера смердюча!
України спогад дорогий...
Степи й степи, дніпрові кручі.

Благословлю все болем і добром.
Довкола ж пуста безгомінна.
І тільки ви — далеко над Дніпром,

мій рідний берег і моя Україна.
Отак йдемо, під тягарем обоє.
Чуття німі і думка під гобоєм.

■ ■ ■

Не кидає тіні глід колючий,
не дає відради-прохолоди.
На пустельній вигорілій кручі
день по дню життя своє проходим.

Друже щирий, названий мій брате!
В дальню далеч — спільна наша путь.
І, либонь, одні лише Карпати
свого сина із дороги ждуть.

Йдуть літа... А гори ріднокраю
і надії бачити немає.
Скільки лиха на твоїм віку!

Все болить і долі виглядає
серце, що і досі не вщухає —
б'ється, ніби риба на піску.

■ ■ ■

Зорі. Вічність. Небеса.
Світ, відкритий навстіж.
Бути, бачити—краса!
Рідним бути — щастя!
Все прощати. Забувать.
Проминати з літом.
Золоті мої слова!
Вас розвіяв вітер.
Все минає, імені
не вернути тиші.
Тих далеких днів
спомини колишні.
Любо! Серце! Будьмо так,
як збулось і буде.
Як літа — в літах...
(Їх ніхто не судить).
Донечка, зрости...
Люди ж— так, як люди!
Щастя наше — спільне в нас..
Молодая доле!
Все долає і єдна
Ночі баркарола.
Любо! Серце! Час іде.
Виростають роки.
Буде, буде день.
Свіне світ широкий!

3.03.83

■ ■ ■

Пощо цей птах зі співом голосним?
І хто вона — калина під вікном?
Дівчина з лісу (це було давно)
спинилась. Зацвіла під музику весни?

Ізвідки це — з якої таїни?
В ранковий світ відчинене вікно.
І просто будь! Так легко нам дано
стояти тут і бачить райські сни.

Дивіться й будьте! Будьте і дивіть!
Калина й птах. Марієчко й Орисе!
Уся в цвіту, калини щасна віть

розкриллям білим в день ясний провисла.
А наді всім — розлука наших літ —
повсюдна чорна риса.

А Б Р И К О С А

Цей ранній квіт — на чорнім давнім.
Рожевий сплеск і перших бджіл яса.
Мов дзвони б'ють... Дивує сад!
А в небі вольнім — журавлі.

Цей квіт, що доти спав в землі, —
поперед світу... Сила його вся
Явилась тут. Яка ж краса,
отак скипа впродовж століть!

Пелюсток рій здійнявся і летить...
Цей білий день! Це диво, що збулося!
Без солов'я збудилось всеголосся —

на обшир весь, на всі, що є, світи.
Це ж скільки літ минуло! Й досі
Квітує сонцем абрикоса.

■ ■ ■

Насаджений рай під небом.
Виноградина світу. День.
Обличчя моє — до Тебе!..
Чую, як час іде.

Чую Твоє існування,
чую в Тобі себе...
Пора моя в світі рання!
Ранок найперших небес!

■ ■ ■

Поруч тайна, близько велич!
В серці світу повнота.
Будь, як літо; в руки келих!
Хай цвітуть вуста.

Пахнуть хмари, ходить вітер,
звук триває — відліта...
Тільки простір, тільки літо!
Літо, літо і літа...

СІЧОВИКИ

Себе знайти — до краплі
ім'я дістать своє!..
При вусах, як при шаблі,
ми козаками є.

РОНДО

Давній вірш, мов золоте вино.
Є в нім щось від спокою і сонця,
від криниці гоного віконця, —
що на радість людям всім дано.
Давній вірш, мов золоте вино.
Тихий вечір, світло проти ночі,
задивились з неба зорі - очі.
Що лишень пізнати юність хоче,
те збулося, те було давно!
Давній вірш, мов золоте вино!

■ ■ ■

Там сонця і світу, простору і неба!
Там лету і тиші... Зупинений день.
Досить себе, і нічого не треба
цій згадці, що світло снує золоте.

Що було, те збулось. Проминули століття!
(І я — серед світу, і я тут давно).
Як високо в літі, де квіти...
Як часу багато — там за вікном!

ПІД МІСЯЦЕМ

О., М.

Печаль під місяцем аж гусне.
Волого. Стишено. Луна!
Схилились зорі, світ забувся,
що він лиш світ, і з небом ніч єдна.

Печаль під місяцем — далека.
І ми — далекі, й нам немає дна.
Тече Дніпро, а через відстань — стежка,
і повний місяць йде по ній до нас.

КАЙДАЦЬКИЙ МІСТ

По той бік степ, по цей бік — Україна.
Підвівся міст і прозира віки.
Заводів міць, сталевість міста рвійна —
і повний плин одвічної ріки.

І в далеч йде всетиша тополина.
Повітря рідне! Рідні ці дими!
І лине простір, місто лине,
“Петровки” гук над простором стримить.

Тут час літа мої не лічить...
Нап’юся рідної води!
Тут вдома бути, бути молодим.

Порогів здвиж, мов слово чоловіче.
І вічний шлях, і місто — вічне...
Кайдацький міст з’єднав мене із ним.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКЕ

Дніпро потік, Дніпро пішов до себе.
(Відкрита далеч — літо на порі!).
Спадаючи з порогу на поріг,
поніс цей чистий простір небу.

А місто дивиться, і далеч пригортає,
до обрію, до світу дорости.
Високе сонце, золоті літа —
над простором, над всім піднебним краєм.

О місто сонця! Юне серце в тебе.
Палає кров — не вигора.
І пахне літом вічність степу,

зростає день — підсонцева гора.
А там, далеко, кинутий край неба, —
Самарський лівий бік Дніпра.

■ ■ ■

Клечальний степ! Безмежний пах маслини.
Безмежна тиша жайвором дзвенить.
Повсюди — квіт... Під небом України —
спинилась літа мить.

Спинився степ, свої поклавши хвилі...
Він чує вічність обрію крилом.
А трави — йдуть, думки ідуть у вирій...
І все, що є, назвалось і збулось.

3.06.83

ТРЕТЯ ТИША

Цикл

■

День, мов хвиля одна, — зітхає,
пам'яттю світу пахне печаль.
Тиша і далеч нічого не знає,
трави і квіти рососою мовчать.

Повно й прозоро. Чисто. Глибоко!
Витікає з-під кореня ліс.
Камінь і води. Спокій.
Хто нам цей ранок приніс?

■

На вічності настояне колишне,
Воно пройшло почерез дні.
Немов з руки — хлюпнулося у тишу...
Заходь, мій спогаде! І ти журбу приніс?

Сідай і будь! Ми юності не рушим.
Нехай вона просторо снить...
Почерез світ, якщо й зберіг я душу,
моєї в тім нема вини.

■

Яблуко тіла твого. Літо.
Тиша тече і тече.
Зупинилась на нашій з тобою сльозі Неділя...
На одному і тому ж зупинилося все.

Жінка. Жито. Небо.
По дощі земля.
Шлях один — до Тебе!
Відстані — болять.

■

Безконечна мово!
Все довічно є.
Ранок в світі знову,
рідне все, моє.
Слову світить слово,
хвиля хвилю б'є.

■

Росту крізь тебе, мов лечу крізь тебе!
Далекий світ — краса яких небес!?
Летить блакить! І хмари лебідь —
летить крізь простір весь.

Таємниця кличе таємницю.
Очі — в очі, губи йдуть до губ...
Ненароком стрілись наші лица,
і відтоді лет один нам люб.

■
Я хочу хмар, багато хмар і тиші.
Я чую спів — то линуть небеса.
Печалі скільки в просторі колишнім!
Високий грім, що в нім росте сльоза!

Вперед, мій коню, — поле це довічне.
Довічний шлях наш, доля наша — там.
Далеко—Дім, попереду лиш — стріча...
І світить сонця шабля золота.

■
Зоря на північ неба...
Далеко ж як іти!
Мовчать довкола тебе —
світи, світи, світи.

Зоря на північ неба,
на вічність всю одна.
Прощально впали верби...
Задуми глибина.

Зоря на північ неба...
Як вічно їй — самій!
Як мало в світі треба,
щоб мати все! Амінь!

■
Третя ніч. Тиша третя настала!
На кров мою впало тривоги крило.
Словом відкритим промовила Далеч:
що буде, що є, що було, що збулось.

Третя ніч. Тиша третя настала!
Все до себе прийшло, все тече...
Відстані й суму! Світу і жалю! —
Як вічності й тиші в глибинах ночей.

Кров'ю і зростом, рукою — до ранку.
Над ким зупинився він, досвітку німб?
Тайна страшна, без глибин і останку... Поза
третьою тишею — грім!

■ ■ ■

Мов струна, тече-говорить тиша:
стається простір і триває даль...
Крайсвітній сум далекі вірші пише,
і грає тугу осені скрипаль.

Просторий ліс! Ми йдемо і не йдемо.
Такої тиші — стати, і летіть...
Звиса над лісом літа діадема...
І сняться, сняться строфи золоті.

■ ■ ■

Вгору йде дим (на погоду!)...
Просторо — серед літ.
Осінь поглибила воду,
осінь наблизила світ.

Золотно! Синь-пурпурово! —
Вічністю світить скрізь.
Осінь спрозорида слово,
осінь спинила ліс.

■ ■ ■

Плаче квітка нерозквітла,
сльози не втира,
і тече струмок блакитний
до води — Дніпра.

Квітко-зоре, осінь скоро!
На весь світ одна —
мов сльоза — прозора —
до самого дна.

СПОГАД

Присвят моєму дідові Іванові

Рано встав і в степ пішов козачий,
магір залишаючи одну...
І шукав, шукав її, війну,
батька щоб на тій війні побачить.

ДНІПРОВІ ПОРОГИ

■

Повсталий камінь, здвигнувши плечима,
спинив цей степ та не спинив Дніпро.
Він далі йде; кипить, спадає—рине...
Мов дикий тур, усе, що стрів, зборов.
Спішить Дніпро. Його стихія — море.
Глибінь його — і небо і гроза.
Як грім!— вода... Як море, Дніпр просторить.
Здолавши шлях, він все—сказав!

■

Мій народе, сонце твоє сходить,
сонце твоє світить і сія.
Вічна пісня! Вічні твої води, —
як небес блакитних течія.
Стань, народе, над Дніпром-рікою.
День твій — давній Київ — золотий.
Ділом смілим, працею святою —
сам себе, народе, народи!!!

ПАМ'ЯТІ БАТЬКА

Батьку мій, ти й досі на війні!
Мати жде, Україна пам'ятає.
Чує степ усі твої пісні,
виросли сини твоїх синів.
Як тебе тепер не вистачає!
Батьку мій, ти й досі молодий!
Усмішка твоя мені світає.
Днів у нас, як у Дніпрі води;
сад цвіте, що ти давно садив...
Як тебе в цих днях не вистачає!
Батьку мій, ти й досі на війні!
Повертайся, мати виглядає,
стулені вуста її сумні...
Боляче і світло так мені,
як тебе я, батьку мій, згадаю!
Сином будь на батьківській землі.
“Я — дитя! Візьми мене на руки!”
Повертайсь на ранковім крилі,
повертайся через гук століть, —
повертайся до своїх онуків!
Як тебе я бачити хотів!
Час іде і степу котить хвилі...
Звідки — біль? Зринає звідки — спів?
Повертайся з далечі фронтів!
Вічність є! Нема тії могили.

МОНОЛОГ
ПОЛЕГЛОГО НА ВІЙНІ

Реквієм

Не вернусь я до вас, не вернуся!
Скільки йти — все світи і світи...
Повен простір мовчить, вічність зоряна, руса.
Тільки спомин, мов кров — золотий.

Прощавайте, не ждїть... Тут суму немає.
Не журїться... Розлука — наш дїм!
Так триває життя, так усе проминає,
так впадають у вічність літа молодї.

Не вернусь я до вас, не вернуся!
Бо дороги назад — не знайти.
Тільки ти, моя сивая зоре-матусе...
Тільки ти, тільки ти, тільки ти...

Прощавайте і ждїть! Перед нами — дорога.
Лиш вона наше справжнє ім'я назве.
Прощавайте-е! До дня Перемоги!..
Лиш попереду зустріч живе.

16.06.83

ЛУЖАНКА

Сестра Карпат, між гір біжить Лужанка.
Спинився час, спинилися віки.
Струна небес, вона впада в блакить
і чує-бачить далеч — зранку.

Спливає день в повільнім танку,
і сонце світ здарує з руки.
Легкий, прозорий і дзвінкий,
твій голос-спів: “Іва-а-нк-у-у!”

Зійти на верх! Тривати і дзвеніть...
Мов тиша ця, — над горами стояти!
Недарма день, і жити варто.

Чом смутне чоло? Руки чом сумні?
Смереки йдуть, спинаючись на схили.
В блакиті край, довічно милий.

ІЗ СТЕПОВИХ СОНЕТІВ

МАКАРТЕТ*

Нічліг чумацький. Зорі, зорі, зорі...
Великий Віз над степом зупинивсь!
Мов гілля з плодом, обважніла вись...
Так поруч — небо! Всі світи — прозорі.

Між зорями, мов на глибинах моря,
чумак старший на хвилю зажурились...
Оповідає, що було колись...
Воли зітхають в цю блакитну пору.

Схилився сон, замовкнув степ розлогий:
біля возів заснули чумаки,
і бачать сни далекі — крізь віки...

Натомлені, спочили круторогі.
Триває ніч, глибин зірких краса.
І поруч — Шлях Чумацький — в небесах.

*Назва могили на межі Запорозької Січі.

ВІТЕР

Вітер мовить — не чути.
Вітер в'яне щомить
на сухому розпутті
ні весни, ні зими.

Вітер витих — боліти!
Вітер випив жалі.
І — як трави без літа,
без роси і землі.

Вже ні хвилі ізвідти.
Що було — те було!..
І — як птах без повітря —
впав на власне крило.

1977

СЕРПЕНЬ

Місяць серпень! Вийшло все — до себе.
Спів глибин! Прозорість! Стріча!
Світ увесь, і вся, як води, вічність
стали тут, з'єднавшись із небом.

Тиша-спів летить крізь нас, як лебідь,
мов Карпати, сині твої вічі.
Де той день? В яким сторіччі? —
Стрілись ми у хвилях літа - степу.

Пізно! Ніби спить повітря.
Стихнувши на просторі століть,
спить земля, довірлива, зігріта...

На схололім небовім крилі
відліта далека тайна літа...
Плід лишає на яснім гіллі.

ЛИБІДЬ

*Присвят моїй єдиній сестрі
Мої браття полювали,
рано спати полягали.*

Я сестра. Спочили мої браття...
Хилить небо зоряну росу.
Перед сном розсипала косу...
Світить ніч, горить моє багаття.

Я сестра. Вродливая, багата.
Я дочка, красу свою несу.
Мов свіча, одна на вічність всю,
і одна я в матері і в батька!

Ген за північ! Не стулила вічі.
Зорі йдуть... Вже тишу ранку чуть.
— Я на сон ваш ночі доточу!

Далеч я. Тече від мене річка.
Я ж лечу над родом нашим вічним.
Либеддю-сестрою все лечу.

■ ■ ■

Хай світанку цього ніхто не чіпає!
(Це ж єдиний той День, це ж Клечальна Неділя!).
Хай він вічно встає і палає...
Нехай квітка залишиться — біла.

Твоя пісня — одна, твої очі — сумні...
— Візьми мою кров, будь ласкава!
Дайте ночі побути, не приспішуйте ніч,
нехай ніч відплива, мов купава!

Світанок стається. Вже вищає день.
Так усьому— пора! Так все є і триває.
І спадає роса... А Той, що прийде,
нікому хай віку цього не збавляє!

Все потрібно всьому, всім! Живий чоловік!
— Що сниш собі, квітко невміла?..
Пам'ятається все... Нехай буде цей вік...
Нехай пам'ять залишиться ціла.

■ ■ ■

Пам'ять — без розлуки.
Вічність без років!
Віддано на муки
тишу і спокій.

Простір весь — дорога!
Кров твоя — у світ.
Так горить тривога
проминулих літ.

Так дійти — до згину,
до вінця - мети.
Слово Батьківщини!
Вічність чуєш ти.

ДОРОГА

А за поїздом слідом бігли ромашки й дерева,
усі квіти дитинства — літо ж клечальне!
Бігли вишні і трави, і небо над ними,
розгониста мчався за поїздом день.
Не відстаючи й на крок,
бігли степи ген аж сюди, поза обрій...
Бігла родина: вертайся!

■ ■ ■

Спокійся, далеч, будь прозора, тише,
тривайте трави, в небо йдїть, степи!
Довіку — день, у Вічності — колишне:
і гук гармат, і хмари з-під копит.

Ти поруч, Доле! Всюди ти, Любове!
І світ увесь — з'єдинена струна...
Живемо збратаною кров'ю,
і Батьківщина в нас — одна!..

Почерез Вічність — слово,
що нас єдна.

НА МІСЦІ
КОЛИШНЬОГО СЕЛА

Присвят моїм односельчанам

Степ розлогий. Розійшлися
ген зелені береги.
День далекий, озовися!
Де ти, спомин дорогий?

Тут колись була криниця,
місяць був тут над селом.
Квітнув рай в твоїх зіницях...
Гірко й радісно було!

Все було: хати горіли,
батько йшов мій на війну.
І горіла Україна...
Сивиною степ війнув!

Скільки серць війна забрала!
Були ж хлопці, як дуби! —
Всі лягли на переправі...
Що батькам було робить?

Плакати, сивіти, боліти...
Пам'ять берегти.
І навік спочити
в цій землі лягти.

Скільки праці тут пропало!
Скільки вмерло тут пісень!..
Все взяла війна кривава...
Залишивсь — цей день.

Відійшло і відбуяло,
Все минулось, що було!
Сам один сумує явір,
де було село.

■ ■ ■

Задивилося літо — в осінь.
Мовила слово печалі — печаль.
Прозорість. Незруш. Безголосся.
Да-а-ль!

Зажурилися води. Тиша.
Спинилося небо в небо летіть.
Вічність сама з-під крила його вийшла...
Дні — золоті-і!..

■ ■ ■

Не пой, красавица, при мне...

О.С. Пушкін

Не називай ім'я мого. Далеко

Воно веде поза світи.

Понад віки летить лелека...

Мені ж до себе чи дійти?

Не забувай мене, бо пам'ять

прийде і спалить всі мости.

Нехай сльоза горить між нами,

нехай далеко буде — Ти!

І не люби мене. Любов'ю

не поєднати, що чуже.

Так справді є! І знову

його не мати вже.

■ ■ ■

Понад нами—громи, через ніч — блискавиці.
Ой далеко ж відгукувавсь світ!
Мені снились міста, і забуті вже лиця
все світились і гасли на просторі літ.

Лабіринти облич! Дороги й дороги...
Я шукаю когось і не можу знайти.
Б'ють високі громи — просто в башту тривоги!
І висвічують в ночі дощ золотий.

■ ■ ■

Шелести, тополе, шелести!
День далекий золотом світи.
Вічна тиша. Світ не перейти...
Що заснуло, того не буди...

Ще далеко, серце, до біди!
Шелести, тополе, шелести!
Понад простір розвелись мости.
Пам'ятаєш, пам'яте, не ти,

пам'ятає день цей золотий...
Поруч все і близько до мети.
Шелести, тополе, шелести.

1964 — 1983, 2.08

Добудь цей день, цю тишу й далеч!..
Під сонцем світ, як визріла струна.
Додому час, додолу листя впало.
Зайнявся світ — печаллю
навзахід витеклого дня!
Кохана, будьмо й ми отак—
як осінь, як земля, як води...
Відходить день і тиша відліта,
і барва літа, що в Твоїх-моїх літах,—
Горить і світиться на радість і на подив!
Кохана! Світло це, цей ліс.
Лужанка. Камінь. Гори.
Цей простір в час нас переніс,
де тільки тиша, осінь скрізь —
глибоким золотом говорить!
І вільний голос пізніх сліз
просторить вечорову гору.
Цей день, що вже на спаді,—
себе до променя віддав.
До дна — печаль і туга-даль Вівальді...
І “щоб повна була ваша радість”, —
спинився звук і світиться вода.

■ ■ ■

Ніч єдина й одна, ніч на звук вже не та.
Догорає свіча до останку.
Ніч далека — світа, аж до ранку свята,
ніч молитву співа на світанку.

Ніч співає цей світ, ніч плекає слова —
вони всі, як сльоза, що спадає.
Світ один — аж до дна, правда завжди одна...
І завжди вона день провіщає.

■ ■ ■

Від любові любов, і від тиші тиша,
від слова — слова, і від світла — світ!
Із відкритих віків осінь вийшла...
І триває усе і все світить.

І тримає ім'я своє люд.
Далі палає полум'я літа — тут.
Даліє ліс, пахне свідомість,
Пахне поле і пахне хліб.

Хай минають літа — натомість
прийде літо, ступить у свій слід.
Буде печаль в себе вдома,
буде радість нова — болить!..
Світ! Світ!

ПРИСВЯТ ОСЕНІ

і Тобі, що в ній!

■

Любо! Прости мої роки.
(Ніхто хай не звіда того!).
Ти не йдеш, а Ти — є...
Це не кроки!
А крові Твоєї і серця Твого —
далекий, святий, глибокий,
чистий і рівний — вогонь.

■

Йдуть світи, йдуть літа і минають...
Йде цей ранок і тиша стоїть.
І стається земля: нове небо стрічає
на чотири краї!
На чотири світи моє слово питає:
де спочинок миті, де нам дім віднайти?
Осінь мовчить, і пам'ять не знає...
І далеко, мов пам'ять, — Ти!

■
Тут свято осені, тут літа перемога!
Тримає далеч золотий вінець.
І до небес здійнялася дорога...
Прощай же, світе! Тут тобі — кінець.
А далі — сонце — світло — і прощання...
Якщо і плач, то тільки золотий.
Сльозо остання!!!
Яка ж прощальна ти!

■
Вічний день, вічні осінь і сонце.
Вічна тиша, і світло — гуде...
Ти назустріч ідеш — в мережковій сорочці...
І так вічно буде!
Буде вічно цей світ, як віконце,
як очі Твої — голубий...
Із Твоєї руки буде сходити сонце,
із Твоєї ходи будуть пить голуби...
Будуть повні, як дні, будуть чисті, як ночі,
Твої руки. І серце Твоє буде вічно — любить.

■
Я Тебе розповім сльозою,
Я Тебе збережу ім'ям.
Народжуюсь знов — Тобою,
Доле й молитво моя.
Я себе та й не знаю — без Тебе.
Моя пам'ять — це Ти і Ти...
Пада світло високого неба,
до якого нам йти і йти.

■
У відповідь на тишу—ранок.
А ранок світить світ.
А світ він зна напам'ять.
Всю далеч світла вічних літ!
У відповідь життя мого — кохання.
(Любов Твоя відлунює — в любов!).
Це світло — осені осанна...
А тиша — наша спільна кров.
І стріча наша тут — остання...
До вічності — лиш крок.

МОЛИТВА ОСЕНІ

■
Молитва осені — світів усіх молитва,
молитва листя й нив.
Аж світиться журба твоя велика,
о світе мій, що словом завинив!
Що завинив перед своїм же горем,
перед водою і перед Дніпром.
Мовчать степи, тополя не говорять...
А небеса за нас молитву творять,
і сіє осінь далеч в нашу кров.

■
Молитва осені: води і світла!
Молитва тиші і віків...
Все! — світить голос... Як повітря,
всі дні прозорі і легкі.
Дивує ліс!..
Ніхто не знає, звідки —
такий спокій?

■
Святість пронизує все аж до крові,
до тайни, що в тайні глибин.
До тиші, до Віри й Любові...
До золота — світ голубий!
Золото! Вічність панує...
Осанна і слова, і спів:
звеличує, славить, будує
собори високих світів.

■
Святість спадає і світить росю...
Молитва покликнула все!
Обітниця Божа з Тобою!..
Світ — через осінь — спасе.

Бери мене, сон! Бери мене, тишо!
З-за світу глибин ніч витіка.
Все збагнув, все забув, все полишив...
Простору світло розлите—в роках!
Музика вишня!
Квітка в руках.
Бери мене, даль, бери мене, спокій!
Ноче розкішна! Мов даль, золота.
Вічність одна! Храм високий —
розкрилися дні, не дні—роки...
А в них — наша розлука додому верта.
Сонце і небо, зорі там світять...
Сон — синій простір віддав.
Світе далекий! Квіти засвіття! —
Білих і чистих захмарних отар...
Схилилися віття — там.
Сон нехай світить — простір допоки...
Сон зупинився, мов став...
Яка ж бо ти, noche, прозора й глибока!
Яка ж бо ти, noche, свята!

СПОГАДАТИ

■

Про що цей дощ? Про що мовчать Карпати?

Сумна Лужанка далеч пам'ята.

І не дознать, не спогадати:

звідкись вона — вода, вода, вода.

Про що тут камінь думає одвіку?

Про що смереки витекли в блакить?

І хто прогляне тайну цю велику:

у світ, у простір, в далеч, в тишу—жить?!

■

Нехай іде цей дощ — від ранку і до ранку.

Нехай зажур у глиб віків тече.

І віддає вікам свій глас Лужанка...

Хай дивиться печаль Твоїх очей.

Хай буде все, що є у світі й буде.

Триває день, і відає вода,

і знає простір, камінь не забуде:

свята, свята, свята!

■ ■ ■

Золотом стане тиша,
Витече в далеч — спів.
У вічності мить колишня...
Тиша — за простором слів.

З чого почалася осінь?
Звідки цей день росте?
Простору в тиші досить:
До осені вийшов степ.

Світа у далекій дорозі...
Далеч усе вінча.
В прозорім до дна безголосі —
зозулею квилить печаль.

■ ■ ■

Вона почалася із себе, Дорога.
І в себе впадає — як грім.
Світу і днів — перемога! —
В серці моїм.

Осені радість — в дорозі...
В тривозі моїй молодій.
В зорянім передгроззі —
живи! Сподівайся! Дій!

Дорого моя! — Тише!
Слово моє! Спів.
День відійшов. Полишив —
спрозорений простір степів.

Йдімо! Допоки ранок...
Світло відкріймо в собі.
Все поєднали — органи!
Світла і простору, осені — бій!

Далечінь — без догани —
в тиші святій.

■ ■ ■

Ввійти в цей день відкритий...
Цей день — як путь.
Повітря пити!
В цій тиші — будь!

Смиренно! Близько! Легко! —
У владі осені й землі.
Вода глибока і далека...
Погідні хмари на чолі!

Відкрито усе — до співу.
До тиші — світиться день.
Богородице Діво! —
Радісним світлом ідеш.

Світло Твоє — до світу.
Зітхання — на простір весь.
Сонце минулого літа
спинилося в плесах небес.

■ ■ ■

Простір Неділі. Сонце.
Обрій відкрив світи.
Тиша і далеч — навпроти:
в синь, що довкола, ввійти!

Співати — себе відкрити:
як день — до сумних берегів!
В крові твоїй, в кожній миті —
вічності чистий спів.

■ ■ ■

Здаровано простір і світло.
Полишено осінь — сумуй!
Печалься глибоким світлом,
відкрийся, як далеч — йому.

Будь рівним йому — прозорим.
... Осені тихе лице!
Спинились літа, як гори,
як простір впокорений цей.

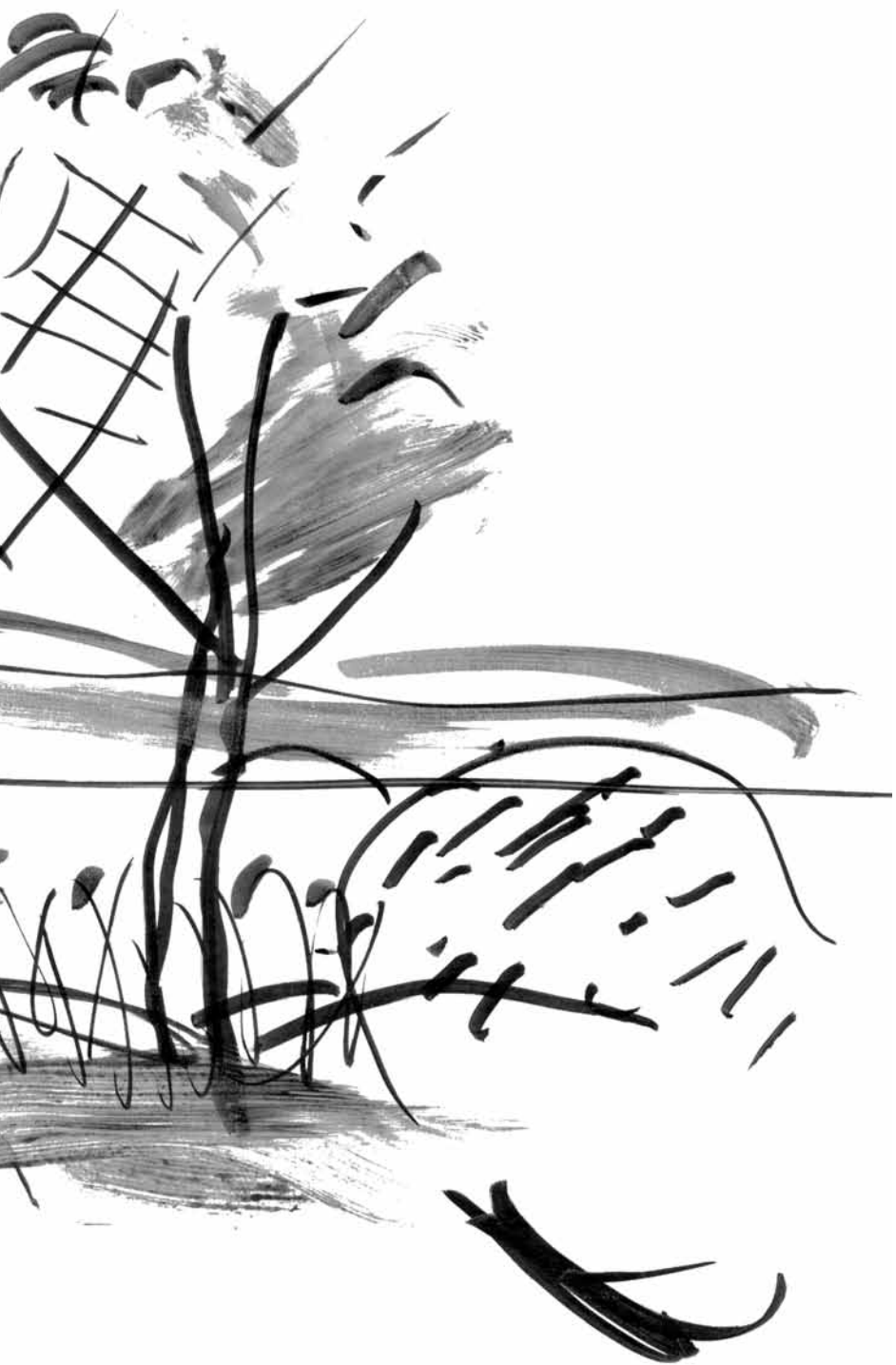
Ми вийшли назустріч долі,
дивимось: рине вода...
Все, що спинилось довкола —
день назавжди згадав.

■ ■ ■

Поволі горить степу простір,
поволі відходять поля.
Даленіє вода. Осінь...
Розлуки... і стрічі! Пора.

Пора всього світу і суму.
На відстані — чути себе.
На відстані — давню думу
світить земля — до небес.

■ ■ ■

Осінь зависла на крилах незримих,
світом сумує, світить - пала.
Тиші і спокою рими —
розлука полям віддала.

Тиша злітає, літа її — Осінь.
Літа її — далеч і спів.
Золота в далечі досить!
Простір до світла злетів.

Полишеність. Сум. Дозвілля.
Високості чиста зоря!
Літо, минуле вже—біле,
поволі горить — не згора.

■ ■ ■

Назве себе тиша і сонце,
засвітиться далеч і сум.
В білій недільній сорочці
хмари зажур несуть.

Спинилися хмари: білість!
Простір! Сльоза! Чистота!
В далечі, повній Неділі, —
забутий всіма вівтар.

■ ■ ■

Віруй і молися.
Сподівайся. Дій.
Сокіл в небо звився...
Думи відійдуть!

Все полиш за пругом.
Все спали й забудь!
Доле! Станься Другом.
Друже, Другом будь!

Що візьмеш в дорогу,
Окрім каяття?
Все належить — Богу!..
То ж нема — життя.

■ ■ ■

Є лиш чин і подвиг,
вірності вівтар.
Меч ясний свободи —
світу правота!

Є сльоза і пам'ять —
далечі струна.
Попід небесами —
осінь лиш одна!

Кличе серце — в далеч.
Світ мина нехай.
Радість у печалі!
Пам'ять — без гріха.

■ ■ ■

Святиться обрій і святиться далеч,
святиться хмара, сяючи в блакить.
Прийшов той день, пора настала!
Прийшли до витоків віки.

Прийшли до тиші гори і долини.
Твоя печаль — у золоті горить.
Під вольним небом простір лине,
зажур віків у далечі відкрив.

Так осінь йде, так сум триває.
Відкритий світ — цей спів!
Між нами відстані немає...
Є тільки голос цей степів.

■ ■ ■

І є ім'я, ім'я його повсюдне.
Ім'я його — на цілий світ.
Питаю в тиші: що там буде?
І тільки тиша в просторі — одвіт.

Єднає світ ця тиша і смирення,
усе прощає осені сльоза.
І, в майбуття промовлене, наймення —
не повернуть, текти назад!

І не полишить крові нам, як Дому,
Дороги не зректись, допоки світ.
А радість дня — вона прийде потому,
потойбік далечі і літ.

■ ■ ■

Потойбік далечі — Єднання.
Здійсниться світлом заповіт.
Святиться слово і святиться пам'ять —
в літах нових, у далечі новій.

Нове усе, все перше і останнє,
прозорий день — до білих крил...
Довічна осінь. Тиша без догани.
І ліс над озером — горить!

■ ■ ■

Вогонь сумних твоїх пісень
так несподівано погаснув.
Прокинув далеч пізній день:
погідно, чисто, ясно.

Прийди, візьми свого вінця!
Дарує осінь, давнє свято.
Немає пам'яті кінця!
Нема несправжності у правди.

Задума, золотом сповита,
ввійшла в конечні береги.
І линуть вдаль слова молитви...
Довічно в тузі степ могил.

■ ■ ■

Твоя розвиднілась печаль.
Провисла в далеч туга.
До дна прозорий жаль:
не буде ранку вдруге!

Слова які! Які літа! —
В минулому залишив.
Тут — осінь золота:
не буде ще раз тиші!

Та вірність, мов зоря,—
на спільнім видноколі.
Назавжди це — ім 'я!
Не підмінити долі!

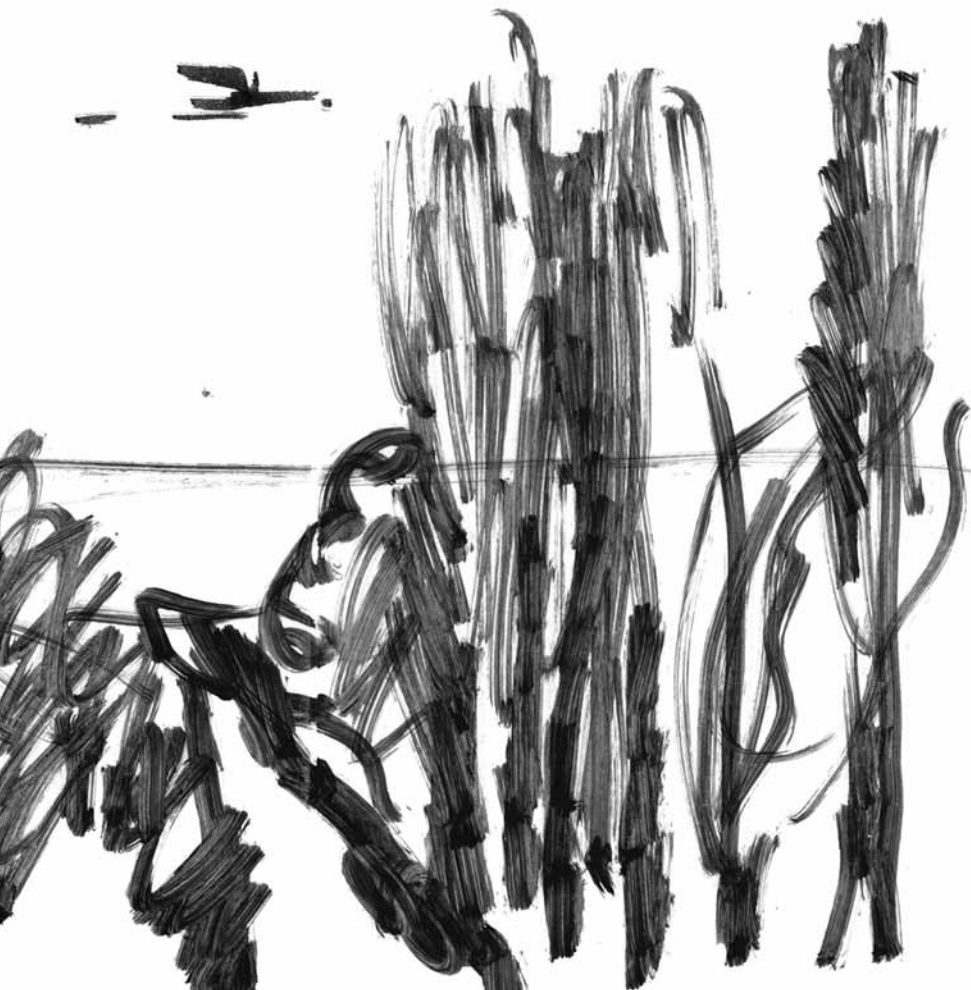
І є нам день! Дано й крило,
коли судилось жити.
Було тут щойно — і пройшло...
Ніхто не верне миті!

■ ■ ■

Українськість моя далека!
Потойбічна туга-печаль.
Йдуть літа і летить лелека,
і відкрита, мов серце, даль.

Все триває, все є — від дитинства,
від найперших України днів.
Вічність на Тебе дивився б!
Слухав би слів Твоїх спів.

■ ■ ■

В небесах Твоїх — святості тиша.
В небесах Твоїх — світло і сон.
Пам'ять — на світ весь!.. Слово узвишшя,
далеч духмяна Твоїх оболонь.

В небесах Твоїх — простір говорить.
Зупинилася Вічність, як день.
Хмари, мов гори.
Далеч іде.

■ ■ ■

Богородице! Золото й синь.
Богородице, Осінь Твоя!
Зажурене світло долин...
Дні Твої вічні стоять!

їБогородице! Золото й синь.
Плід віддала земля.
Молитва одна! Звук один —
чистий, мов немовля.

Богородице! Золото й синь.
Здалеку йде зажур...
Мати. Син.
Ні слова вже більш не скажу!

■ ■ ■

На вічності настояне колишнє.
Воно прийшло почерез дні.
Немов з руки — хлюпнулося у тишу...
— Заходь, мій спогаде! І ти журбу приніс?

Сідай і будь. Ми юності не рушим.
Нехай вона просторо снить...
Почерез світ, якщо й зберіг я душу,—
моєї в тім нема вини.

■ ■ ■

Даруєш нам, Боже, людське ім'я,
даруєш нам слово і голос.
Далеко, далеко країна моя,
суцільна розлука довкола.

Ранкова зоря. На молитві стою.
Ніч промина, розступаються тіні...
Даруєш нам, Боже, Неділю Твою, —
щоб були ми Твоїми, Твоїми, Твоїми.

■ ■ ■

Могуття світу! Все у світі — поруч.
Усе—живе, все діє і болить.
Нараз зника... Мов дим, зринає всюди...
і тільки сум — долин.

О, ні! Усе вертає знову.
Постійно цілий Божий світ!
Стоїть земля, і ти живий —Любов'ю.
Материн священний заповіт.

■ ■ ■

Вино цих днів, степів і тиші,
вино далеких слів!
Прийдім сюди! На цім узвишші
прозорих днів —

така печаль! Татарська далеч — туга!
Татарський смуток — без світів!
О пам'ять з Бугу!..
І спів, і спів...

П О Р Т Р Е Т

Тут усмішка сама дивує з себе:
“Невже таке моє обличчя?
Мій простір — мить проблиснув щось раптове,
чого нема, так думалось, у мене”.

Обличчя усмішки — воно гірке, мов досвід,
обличчя дня, поглиблене літами!
Щокрок до Тайни йде Твоє обличчя,
печаль і сум приймаючи у спадок,
доросліє з літами...

Побільша далечі, поглибша в ньому туги...
До Суті ближча, вищає до Себе...
Посвячує себе в цей світ.
Отак ти йдеш свій шлях - дорогу!
Усмішка присвічує печалі —
і дозріває простір,
і світиться у фокусі обличчя.
Усмішка просвічує печаль...
Це ж скільки тут Тебе — у тузі!
Це ж щойно ранок...
І лиш початок Твого обличчя.

■ ■ ■

Простір світла і тиші, простір нас і звучання.
Час над світлом завис і трива.
Глибина повних слів. Мовчання.
В осені вічній — мої дерева!

Далі йди! Далі — сум і прощання.
Далі: стріча —розлука — відкритість — кров.
Непомірність життя, позасвітність туги і бажання.
Далі — вибухне пам'ять, житимеш знов.

■ ■ ■

Мій спадок літ, ужинок мій печальний!
Ужинок літ — не золото золот.
Зростає досвід з-під омани...
Що мало бути, не збулось.

Що мало бути — не забуто.
Воно крізь тебе вдаль іде...
На полі тім не буде рути!
Навічно там — твій крок, твій день.

Чи ж мій це шлях?.. Спиніть свій гук, органи!
Чи ж мій це день — покрай усіх доріг?..
Згадай свій Край, яким ім'ям ти званий,
в якому Літі станув на поріг!

Слова мої! Я розминувся з вами.
Це з ваших піль печаль зроста...
Стою один на березі піщанім:
поменшав світ і витекли літа.

Так, пізній час! Вже день — на виднокрузі.
Самотність! Сніг! Зима!
Я не зустрів вас, друзі...
То ж кличу вас!.. А літ моїх — нема.

■ ■ ■

Палає простір. Далеч!
Печальна думо, де була?
Заговорила світу зала,
душа прокинулась мала...
Душа сама себе узнала,
свій хліб — ім 'я своє взяла.

■ ■ ■

Ніч схилилася. Станули тіні.
Світить владу і спів — Обличчя.
І зсередини креслить лінію...
Чуєте: Будівничий?!

■ ■ ■

Поволі горить степу простір,
відходять у далеч поля.
Даленіє журба. Осінь.
Розлуки... і стрічі! Пора.

Пора всього світу і суму.
На відстані — чути себе.
На відстані — давню думу
світить земля — до небес.

■ ■ ■

Розлука — простір нашого Єднання.
Сумує далеч поміж нас.
Горить і світить осінь ця остання!
Літа й літа дарує вічний час.

Журба! Над світом всім — прощання.
Горує слово, що веде і зна.
З глибин розлуки —ранок,
в літах — немає дна.

■ ■ ■

Відкрито усе — дорога!
Далечі переддень.
Все далі і далі — за Волгу
Потяг іде.

Зажурені простором віти...
Так я пам'ятаю Тебе!
Сонце минулого літа
впало у плеса небес.

■ ■ ■

Я Тебе розповім — собою!
Я Тебе розкажу ім'ям.
Осінь золотую —
бути і бути нам.

Осінь — вона про Тебе!
Тиша, де я і Ти...
Пада світло з високого неба,
до якого нам йти і йти.

НА ОДНІЙ ХВИЛІ

Сумно! Задума
повечорілих хат.
Зажурених вулиць
тиша зітха.
Все, що минуло,
спочине нехай.
Полишеним сумом
день дотиха.
Крила згорнула
даль за селом.
Відійшло і забулось
все, що було.
Відкриті і юне
літа тепло.
Квіти торкнулись
рідних долонь.
Вечора дума:
все, що було!

■ ■ ■

Тут свято осені, тут літа перемога!
Тримає далеч золотий вінець.
І в небеса впадає ген дорога...
Всього, що є — початок і кінець!

Всього, що є — і стріча, і прощання...
Якщо і плач, то тільки золотий.
Пора не пізня —рання!
Яка ж печальна ти!

1.10.83. —16.7.84

■ ■ ■

Пахне простір і час. Дозвілля.
Ніби бджоли гудуть — літа...
В золоті й тиші — світу гілля!
День злітає, мов птах.

Чути спів. Чути мовлене слово.
Од Вічності — осені грім!
Здаленілого літа мова —
в серці моім.

1.10.83 — 17.7.84

■ ■ ■

Вода свою далеч світить...
Майбутнього не забудь!
Далі палає полум'я літа —
осені путь.
Далі є ліс, далі — свідомість
(з пам'яті — зроджує хліб).
Потому, потому, потому —
Осені німб.
Буде печаль в себе вдома.
Дні, дні, дні...

1.10.83.—17.7.84

■ ■ ■

Слово моє! Ти прозоре, як Осінь.
Вірш прогляда через вірш.
Вода. Далечінь. Досвід.
Світло, мов спів—з-поза гір.

Світло, мов світу відлуння:
Погляд віків — через плече.
День молодий і юний,
ніколи не бачений ще!

На обрії... що там на обрії?
На обрії, ніби вві сні...
У спадок — крізь далеч історії—
мовлено слово мені.

■ ■ ■

До небес, мов до слова — близько.
Так легко в цей ранок іти!
Зранку — далеко і високо,
зранку! Мій світ — золотий.

Печаль — то глибінь існування:
прощання всього, що живе.
Розлука — прозор — розстання.
Ім'я своє : “Осінь” — назве!

■ ■ ■

Назве себе тиша і сонце.
засвітиться далеч і сум.
В білій недільній сорочці
хмари зажур несуть.

Хмари схилилися: білість.
Простір! Сльоза! Чистота!
В далечі вічній Неділі —
неба вівтар.

4.10.83. — 21.7.84

■ ■ ■

Тиша без упину.
Тиша глибини.
Світе тополиний!
Смуток зупини...
Осінь безневинна,
Як вина вини!

27.9.83 — 7.7.74

■ ■ ■

Передощилося. Відгриміло.
І серпень — був, і проминув.
До дна прозорий ранок білий
свою ж проглянув глибину.

Вертає світ свою колишню тишу,
стрічає воду витеклу вода.
А ліс, що літа дім залишив,
пішов у далеч... Осінь ліс згадав!

Згадав і я, що нині день недільний.
Це ж скільки літ, як дома я не був!
А хмари йдуть... Між білих лілій —
я бачу літа барву голубу.

МІСЯЦЬ ЖОВТЕНЬ

Ходить жовтень по Україні,
Сіє тишу в безгомінні.
Синь небес розливши скрізь,
засвітив довкола ліс.

День який стоїть в Карпатах!
Пахне синь, неначе м'ята.
А вода тече і лине —
на долини, на долини.

Дід Василик зажурився,
в хаті Богу помоливсь.
“Може, лиха того й досить...”
І пішов стрічати осінь.

Тиша, тиша. Чути далеч.
Ні шелесне лист опалий.
Чистий ранок став на чатах:
“З чого день новий почати?”

■ ■ ■

Що сказали б трави? —
Та ж болять вуста!
Щира й не лукава
світу чистота.

Що сказало б серце? —
Та ж нема весни!
Золотим відерцем
воду зачерпни!

—Дай напитись, Доле!
Бо впаду, німий.
Бо ж, либонь, ніколи
не стрічались ми.

С О Н

У цьому домі — що мені тут треба?
Прийшов собі кімнату винаймає?
Вже й винаймив, вже й книг ось понаносив,
серед кімнати, просто на підлозі книг цілі купи...
Висока стеля, стіни й пуста,
а при стіні—сумний, весь в чорному, рояль.
Чому він тут? Це хто його забув тут?
Чи так лишив на вічний спомин?
Мов пам'ятник, рояль.
Кімната ця — моя,
лиш хочу я, щоб двері хто замкнув,
і прошу я, щоб двері хто замкнув,
інакше бо сюди зайде сторонній!
— Хто дасть мені ключа? —
По всьому домі ходжу і питаю...
І тим все більше я тривожусь,
що хтось, дивись, зайде сюди.
Хоч знаю сам, що марно
у цьому домі захистку шукати.

17.3.85

АБИ НЕ БУЛО ВІЙНИ...

О.

Аби було вернутися куди,
аби стояли стіни і дерева.
Аби в Дніпрі лишилося води...
Чого ж іще у світі мені треба?

Аби не впасти посеред біди?
Не загубитися у хижім цьому часі?
Якщо ж судилось, може, й не прийти, —
ім'я твоє аби лиш не погасло!

25.3.85

Далеч світу — тиші і блакиті.
Гори світла хмари понесли.
Щастен будь, кому судилось жити
проти неба, серед цих долин.

Щастен будь, кого віншує травень
квітом, простором, добром!
Хмари йдуть... І голос твій русявий
Лине над Самарою-Дніпром.

■ ■ ■

Давня ніч! Далека і розлога
ніч зітхання, суму і роси.
У світи прокинулась дорога...
В ночі ночі прагни і проси!

Ніч одна. Мине вона й не буде,
пожалієш, що проспав її.
В серці ніч і ніч на всі усюди...
А в гаях що діють солов'ї!

Ніч свята у світі цьому грішнім,
в ночі тиша, простір, лет.
Впали зорі до її тенет.

Ніч іде, і ночі більша й більша...
І крізь сон ти чуєш, як розкішно
соловей співає свій сонет.

Пам'ятай, є трави і вода.
Пам'ятай, що день цей повний неба.
Пам'ятай: всьому тебе віддав
той, хто все створив для тебе.

Пам'ятай, вустам трави — болить.
Слова їм така потреба!
Пам'ятай, що бумерангом літ
всі слова вертаються до тебе.

Пам'ятай, що пам'ять—то є світ,
що в тобі себе він пам'ятає.
Журавлі летять! Це слово на одвіт,
що мене цілого повертає.

■ ■ ■

Як висловитись небу і траві?
Як висловитись виповненій тиші?
Слова мовчання, хмару назовіть!
Спитайте хмари в небі вишнім!

Як перейти мені до чистих вод?
Як досягти стрімкого дня наймення?
Далекий край той, де живе народ!
Де дім збудовано й для мене!

■ ■ ■

Довільний розквіт хмар, довільність неба.
Довільність вітру і води.
Панує простір — все іде до себе!
А ти до світу всього йди.

І будь, як розквіт, як вода, як вітер.
Нехай крізь тебе простір цей тече.
І важчає бджола, і йде додому літо,
узявши хмару на плече.

ПЕРШЕ КОХАННЯ

Тиша віща, далеч нездоланна.
Світ увесь трима душа жива!
Проти ночі бійся запитання.
Знай, бездоння — мовлені слова.

Начувайся, коли місяць вповні.
Обережно — з відгуком ночей!
Знай, що світ нас ловить,
Знай — усе тече.

Скрізь — глибини. Він далеко, берег,
і шляху туди ніхто не зна.
Спів — мана, мов птаха краснопера!..
Тайна безконечна, незвіданість одна.

■ ■ ■

В зажурі птах: яке ж рівнинне небо!
Мов дим, печаль цей обрій огорта.
З печалі й плачу сиві верби.
Йдучи у даль, втомилися літа.

Вода стоїть, довічну дума думу,
їй не піти від рідних берегів.
І тільки хвилі суму —
Ідуть з віків.

■ ■ ■

Натомившись, пішов чоловік
ген на той крутосхил спочити.
У могилі, високій навік,
свою землю собою скріпити.

Оралася нива, сіялось жито.
Всіляко родилось йому.
Варто! Так, варто жити!
Є що лишити, є і кому!

Відійшла, набулася людина...
Вкарбувавсь у чорноземі слід.
Як добре, що є Батьківщина!
Як добре, що є в тебе рід!

■ ■ ■

Мені сняться міста, що в них часу по вінця.
Вулиць і площ золоті щільники.
Лабіринти душі. Вже не вийти ізвідси.
За карбами — карб, за віками — віки.

Доль перехрестя. Зустрічей човен.
Довічних прощань залишились слова.
І довічно жива, мов ріка, протікає мова,
І кожного з нас на ім'я назива.

Мені сняться міста, ніби вічності дзвони.
Бані золочені кличе блакить.
Баха душа не зна перепони —
Б'є там на сполох, скликає віки.

■ ■ ■

Весно, сестро, зачекай!
Не встигаю жити.
Знов зелений гай,
небеса — відкриті.

Все відкрито, тільки йди.
Не спинись!.. У світі
скільки чистої води —
наші душі вмити!

Весно, сестро, всі роки
зацвіли і пахнуть.
Грім, жагучий і стрімкий,
впав посеред шляху!

Все завітло, що було,
відізналось в крові.
Літом-полум'ям взялось
щастя і обнови.

А пісні які ж були
в юності у Львові!
Весно, весно, запали
І мене в цім слові.

■ ■ ■

Меланхолія снігу. Тиша і відстань.
Далеко позаду твій дім.
Білій печалі, сніговим вістям —
не відповім, не відповім.

Туга німа, давня розлука.
Самотньому світ цей не перейти.
В простір зими простягнуто руку...
На відстані пам'яті — ти!

■ ■ ■

О хмари, хмари, біле хмаровиння,
з яких висот, просвітлені, зійшли?
Відкрита далеч безневинна — іди і линь!
до хмар високих — тиші і безмежжя.
Читай же писане колись!
Зроста і вища світу вежа...
До хмар далеких — думай і молись!

■ ■ ■

І всі відтінки голубого
у повечірню чисту мить
прийшли до голосу одного:
“О світе рідний, що тобі болять?”

Прийшли, спинилися — почути,
повірять в тишу і сльозу.
О скільки туги — бути!
І чути далечі грозу!

Є небеса! І ти — присутній
на тризні дня, де слово — Суть.

РАНОК

За хмарами сонце, за пам'яттю даль.
Мелодію будить крайсвітній скрипаль.
Та лиш розірвалося хмари крило —
розтоплене золото враз потекло.
І кличе, і кличе у день цей тебе
освячена золотом стрічка небес.

■ ■ ■

Сіно сохне, сіно пахне,
так, немовби сходить кров'ю.
Сонце хилиться на захід..
Я до тебе слово мовлю.

Я до тебе серцем лину,
Бережу тебе, як можу.
Йду до тебе щогодини —
не діходжу, не діходжу.

Так живу. Мов ця билина.
Мов живу останні дні.
Я до тебе серцем лину..
Так живу, немов у сні.

■ ■ ■

До слова слово — дія
(мов лист до рани прикладай).
Хай буде день. Хай вітер віє.
Нехай хвилює гай.

Зродився луг — до квітки квітка.
А далі ген пішли степи.
Криниця дня посеред літа —
приходь і пий!

До серця серце — пам'ять.
Не заблукать серед людей.
Стоїть, як скеля, над віками
рівновеликий літу день.

■ ■ ■

Душа задумана сумує,
душа задивлена у день.
Душа далекий голос чує,
на нього йде.

Душа розлилася у літі,
в блакиті чистій поміж хмар.
Душа не від оцього світа,
та світ її трима.

Кульбаби кулі посивілі,
кульбаби вибухлі вогні,
ходіть хоч ви в мою неділю
за товариство будь мені.

Кульбаби сивіють і квітнуть.
Отак, либонь, серед людей.
В кого вершина віку,
у кого хилиться вже день.

Кульбаби сивіють і квітнуть.
Отак і йде він, час.
Дарує день ростині й чоловіку,
лишає позад нас.

Кульбаби сивіють і квітнуть.
У всьому мудрість є і смисл.
Ніхто не знає, звідки —
у серце спис.

■ ■ ■

Полудень. Тиша. Чуть зозулю.
На хмарі хмара спочива.
Лікуй же болі незаснулі,
душе жива!

Лікуй літа свої і втому.
Усе сьогодні спочива.
Нехай ведуть мене додому
твої, о краю мій, слова.

■ ■ ■

Перебіг хмар у вигримілім небі.
Злились дощі, дощі пройшли.
І твого сміху білий лебідь
летить над простором долин.

Ніхто не прийде, не згадає.
Всьому є час, на все свій суд.
Осінь — задума над краєм,
відкрита до вічного путь...

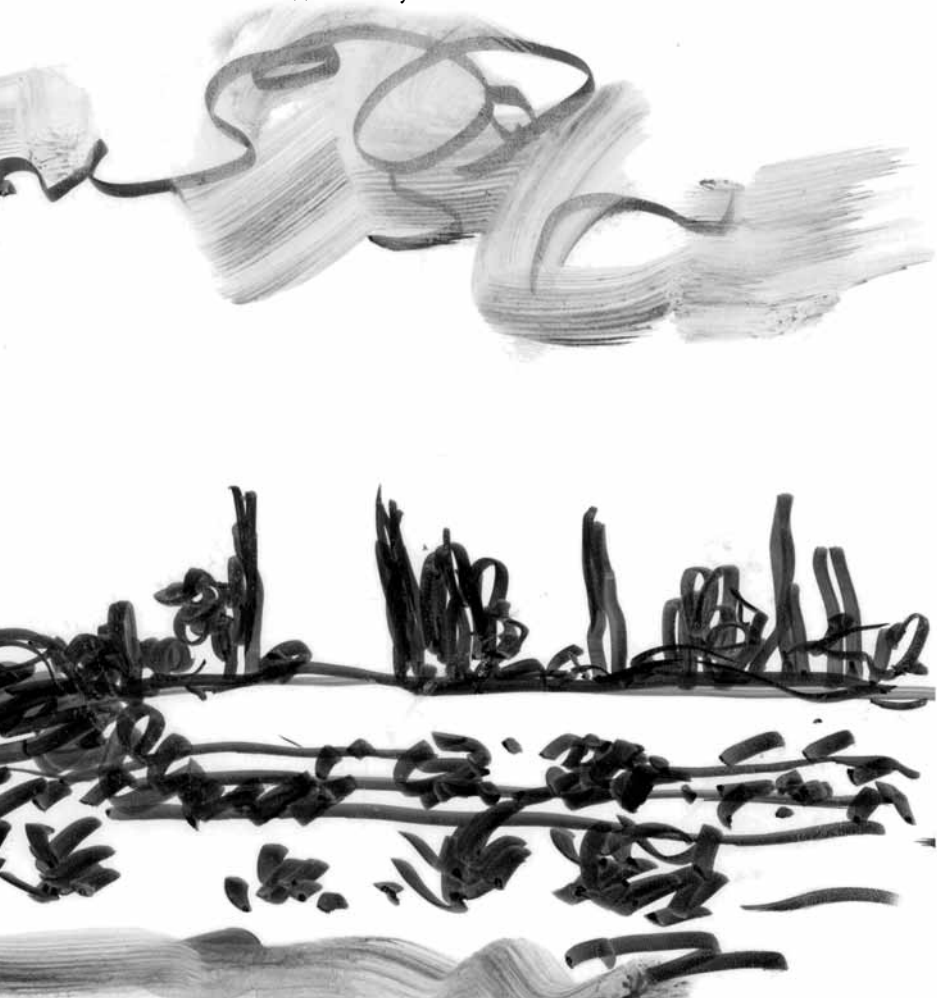
Вантажені світлом і простором, хмари
день цей на захід несуть.

■ ■ ■

Залишилось ранків і тиші.
Степ як стояв, так стоїть.
Тополю одну хтось залишив,
сумує на цілий світ.

Більш не зосталось нічого.
Як не було тут села.
Лиш простір тут молиться Богу,
молить для степу тепла.

■ ■ ■

Будують хмари гори і міста.
Будують хмари храми тиші...
Та знов і знов над ними вироста
будівлі поверх інший.

Мов звук, безневинна здалеку-здаля.
рине хмарина, немов немовля.
Рине, як води, сама із води.
В садку - прохолоді сядь, посиди!

Хмарина не сяде—у далеч, у путь!
Ніщо їй не вадить, їй крила ростуть!
Даль соколина! В краю голубім
диво-хмарина виросте в грім.

■ ■ ■

Хмари зійшли, побільшало неба.
Тільки там, на обрії, блакить.
Світ ворожить. Діє дім для тебе...
Каже довго жить.

Громаддя хмар влягається над обрій.
Заходить вечір, кликнув кольори.
Дивись і бач, о світе горній!
Як захід полум'ям горить.

■ ■ ■

Дніпро спинивсь, він молиться під небом.
Далека даль із миттю мить єдна...
Такий прозор — що видно аж до тебе.
Такий прозор — до світу дна!

■ ■ ■

Ще сили скільки в літа:
у траві, у грозах, ранках, леготі дощів!
Ще скільки слів прийде мені нових,
Ще скільки далечі стоїть в моїй душі.

Ще все попереду. Ще буде дім і доля.
До свого дня тобі ще йти і йти.
Мов гори дальні, хмар престоли
зійшли на обрійні світи.

■ ■ ■

І затоплює сон мої луки, що ген простяглися...
Це весна — не весна, тільки ж тане усе і спливає.
Прибуває вода, із далеких долин прибуває,
вода з пам'яті рине й тече.

І затоплює сон мої луки, що ген простяглися.
Води більша і більша... Це ж води небес.
Я дивлюсь у їх люстро і бачу Тебе.
Це весна — не весна. Я і сам вже як води.

Чи як сон, чи як луки, як даль...
Я належу воді, мене даль полонила.
Прибуває мене і не буде мені просинання.
Ген затоплює сон...

■ ■ ■

Осінь — це світ понад світом,
один в одного дивляться: день.
Осінь — це серця великого світло.
Осінь додому веде.
Як ти живеш, не питає.
Спрозорила осінь усе!
Дума безкрая — осені день пасе.

ЛАВРІВ

Ті ж гори, лишені на смуток.
І той же дощ: не падає — димить.
Тече вода... Нічого не забуто!
Тих давніх снів печаль твоя стоїть.

Все, як було, і тільки ти — минулий.
Пройшли літа, на серці інший сум.
Даремно — квіт! Ти, мов осінній вулик,
не посилаєш бджіл своїх в росу.

■ ■ ■

В моїй душі цей птах летить,
в моїй душі ця осінь світить.
Тойбічний відсвіт золотий
на тишу сум уже спинив повітря.

Як чисто в світі! Світ, мов немовля.
До тиші тулиться, до слова.
Мов став, спрозорились поля—
їм чути дальню-дальню мову.

■ ■ ■

Будівля неба: хмари й височінь.
Будівля тиші: просторо тут звуку!
Забутий берег цей, забута тінь,
забутий ліс і ти навек забутий.

Тут я один із пам'яттю і сумом.
Не обійти минулого, що буде — не забудь!
Є шлях до себе — шлях впада в минуле.
Є у світу всього путь!

■ ■ ■

Довільний розквіт хмар — як просторо у небі!
Довільність вітру і води.
Пройшли дощі. Завис блакиті невід.
І кожен звук схилився і затих.

І кожна квітка каже: “Вірте!
Ще буде днів і тиші буде ще”.
І важчає бджола, і йде нагору літо,
поклавши хмару на плече.

■ ■ ■

Перейшли всі квіти, і вода
повернулась до Дніпра і Дону.
Золотом! — осінній день згадав,
як велось у світі молодому!

Перейшли всі хмари і думки,
відцвіли блакитно і вишнево.
Перейшли усі твої роки...
Сам-один сиди й сумуй під небом.

■ ■ ■

Ви, хмари, йдіть. Дивіться, чисті води!
Вже близько осінь. Журиться журба.
Снується срібло, ліс відходить...
Яку ж то далеч вдарив Бах!

Гудіть, органи! Листя закликайте.
Хай день журби у вічність перейде.
Наш дім — це осені пенати,
де вже зронилось світло золоте.

■ ■ ■

Це мова неба — хмари.
Слова неписаних небес!
Аж доки грім із них не вдарить, —
вони ідуть на весь світ весь.

Та доки грім, вони—як листя,
Вони, як дерево, —ростуть...
Вони — слова, вони так близько,
що й сам би став на їхню путь!

Від давнього дива, од віку дитини
їх далеч не лишить тебе.
Бо хмари — то світу вершини,
бо хмари — відлуння небес.

Призахідне світло — прощання.
Як тихне воно, зника!
Тиші ростуть Монблани —
в далечі, у віках!

Простору в світа, туги!
Відстаней не здолать.
Оре цей світ, як плугом,
серця краплина мала.

Дійти б мені тільки до Тебе!
Мов хвиля старого Дніпра,
виглибивсь вечір під небом —
вечора небна пора!

Далеко мій дім! Гори
шлях перейшли мені.
Далеч! Мороз просторить!
Світиться синьо сніг.

Зорі розсипались рясно —
спадають пелюстки-літа!..
Все дивлюся туди, де гасне
вечора рідний ліхтар.

■ ■ ■

І чується меланхолія снігу.
Тиша і відстань. Далеко в минулому дім!
Білій печалі, сніговим вістям —
не відповім, не відповім.

Попереду дім! На зустріч розлука.
(Самотньому світ цей не перейти).
І через віки єднаються руки,
Як замкнене коло мети.

■ ■ ■

Світло сльози. Я проник у твоє золоте повноsvіття,
твою тишу, твій дім — у твій ліс.
Серед степу, Дніпра! Серед розповні літа —
я в небачену далеч проріс.

Я проник у твій день — тут стоять твої води.
Скільки тиші високих глибин!
Тут спинились літа — твоїх сонячних лодій,
Тут спинився твій плин.

Я проліг у глибінь, де руда криворізька,
Де на тверді віків — кристалічний щит.
Де спочило навек незвойоване військо,
де свій меч харалужний тримає скит.

Я проник, як вода, до твого потойбіччя.
Кожне слово тут золотом литим дзвенить.
Співу Життя хвилі зустрічні... —
Так квітує і повниться мить!

■ ■ ■

Осінь припадає до землі,
слухає свою останню тишу,
На відлітнім літовім крилі —
золотом — листи у вічність пише.

Рідна доля ходить по стежках,
пам'ятає кожен слід Твій теплий.
Осінь тут, як матерня рука, —
покладає Дім посеред степу.

1978

■ ■ ■

На крилі рушниковім — сонце схилилось.
На крилі рушниковім — залишився цвіт.
Запада в далечінь дорога сумлива...
Не спинить, не вернуть даленіючих літ !

Не вернуть, що було ! А що буде — то буде.
І біжить перед нами днів полотно...
Рушникова земля. Пахнуть м'ята і рута,
і вдаряє розлука у серцеве дно.

До побачення, дім ! До поцілунку, любове !
Ждіте, пороги, ждіте додому, степи...
Протекла гіркота полинова у крові.
Не ступить по траві, із Дніпра вже не пить !

Що буде — не знать; що пройшло — ніби снилось.
Тільки далеч одна, тільки стрічі — живі!
На крилі рушниковім — сонце схилилось.
На крилі рушниковім — зажурений цвіт.

1982

м. Чистопіль

■ ■ ■

За кряжем — кряж,
стеги ввійшли у силу.
Збратались з морем і Дніпром.
Могили. Вибухли могили.
Хай не вмира козацька кров.
Тут я родивсь і тут мені спочити.
Щасливий буде тут мій прах.
З могили буду я дивитись,
як буха полум'я Дніпра.

■ ■ ■

Душа поволі відлітає
у тишу, простір, небеса...

Червень 1992

З М І С Т

СВІТ – ВІД СВІТЛА

С. Мартиннова. Передмова до другого видання 5

Кілька слів про себе 9

“Я владар каменю...” 15

“Мій каменю, сльозо моя, що впала...” 16

“Чи бачив ти, як плаче камінь?...” 17

“Тут скитська ніч, тут – темінь, тричі темна...” 18

“Каменю – з каменю!...” 19

“Я мовчу, як Дніпрові пороги...” 20

“Забери мене звідси, Дніпре...” 21

ГОРА 22

- “Вода заховалась у камінь...” 23
- “Покликав день за обрії сумні...” 24
- “У цьому камені – мої усі віки...” 25
- “Дніпро показує мені свою далеч...” 26
- “Пороги! Пороги!.. Послухай...” 27
- “Все далі, все вище – до Бога!...” 28
- “З даліни, із тиші, від безмов’я...” 29
- “Стало тісно в собі, ніби в камені...” 30
- МЕСА СІ МІНОР Й.БАХА 31
- “Ця музика, що вільно небом лине...” 32
- “Дерево летить крізь тишу...” 33
- ОЗНАЧЕННЯ СТЕПУ 34
- “Замиріння зі світом – осінь!...” 37
- “Оце ж вона і є – осінь!...” 38
- “Наблизився день до слова...” 39
- “Тихіше тиші твоє слово...” 40
- “Глибоке зітхання... Печально...” 41
- “Осені видих глибокий...” 42
- “Осінь, осінь, – чистий образ Божий!...” 43
- ТАТАРСЬКА ПІСНЯ 44
- “Корона осені, корона смутку й суму...” 45
- “Калини суть, ти в осені чи в слові?...” 46
- “Як хочеться хмарі розтанути в небі...” 47
- “Не згадать, не здумати, що сталось!...” 48
- “Запах пам’ятає квітку...” 49
- В КРАЮ ОПІВНІЧНІМ 50
- “Мені сняться міста, що в них часу по вінця...” 51
- “Над снігами — луна...” 52
- “Білий сніг не пам’ята води...” 53

“Як поема — в дощі, як у морі заховані води...” 54
“Поруч днів, поруч осені й літа...” 55
“Сміється сонях на вгороді...” 56
“Поглядаю та й наспівую стиха...” 57
“Дерево прийшло до світла ночі...” 58
РІКА 59
“У відповідь на тишу—ранок...” 60
МУЗИКА 62
ПЕЙЗАЖ 53
КАРПАТСЬКІ ЕТЮДИ 64
“Водо, пощо втікаєш?..” 65
“Як небо — йде, як виростає хмара...” 66
“З дощем і сном з’єдналися Карпати!..” 67
“Дощу єство, м’яке й пахуче...” 68
“Давня вода, далека...” 69
СОН ДАВНЬОМИНУЛОЇ ЮНОСТІ 70
“Наблизилась осінь — схилилась...” 71
ЕЛЕГІЯ 72
БУДЯК 73
ДО СТЕПУ! 74
“Будьте ж ви досконалі, як досконалі дерева...” 75
“Довір’я осені, довір’я листя й крові...” 76
ПОЧАТОК ОСЕНІ 77
“Така пора: не літо і не осінь!..” 78
ПЕРША ОСІНЬ 79
“І я, о Львово, пізній твій поет!..” 80
“Прозорий час — крізь камінь цей — тече...” 81
“По що ця пісня, голос цей звідкіль?..” 82
“І наша є — хвилина ця остання...” 83

ТИША 84

“Спішить вода... її домівка — небо...” 85

У ПАМ'ЯТІ 86

МІСЯЦЬ 87

“Шлюзує ніч, і сні все плинуть, плинуть...” 88

“А там з-під хмари — тінь глибока!...” 89

“Дивись і жди. І слухай: в світі — осінь!...” 90

“У світло дня докинуть мить колишню...” 91

“Стікає даль, і тиша йде за нею...” 92

“Не згадать, не здумати, що сталося!...” 93

“Предметний світ. Торкни його...” 94

“У затінку твого голосу— тиша...” 95

“Голублять небо хмари і дерева...” 96

“Схилилось небо. Хмара —лине...” 97

“Погідне дерево — в золоті й блакиті!...” 98

“Довічна мить! Довічна даль і тиша...” 99

“І птах, і дерево, і вітер...” 100

“Блакить і золото. І полум'я багряне...” 101

“Чую, земле, твій сум барвінковий...” 102

“Осіньного дня діадема!...” 103

“О, як багато її, цієї осені, що над світом!...” 104

“Позад Тебе — золота і тиші!...” 105

“Не доспіватись до осені й тиші!...” 106

“Глибоке зітхання... Печально...” 107

“Осені віддих глибокий...” 108

“Прощання світу! Відлітає осінь...” 109

“Навскіс небес хмарину вітер гонить...” 110

“Кострище осені! Згора останнє літо...” 111

“Втомилось листя. Падає поволі!...” 112

- “Епічний день — між мурами і сонцем...” 114
- “Над світом звелась ренесансова осінь...” 115
- “По́за день западає далеч...” 116
- ВАРІАЦІЯ №... 117
- СОНЕТ 119
- ВЕЧІР В КАРПАТАХ 120
- “Ми прийшли вже до світу створеного...” 121
- “І лине, мов птах, увертюра дороги...” 122
- “Крило зорі. Побожно ранок сходить...” 123
- “Ніколи не буде такого, щоб я не прокинувся вранці...” 124
- “Виходить день — з рожевого туману...” 125
- “Світосонце! Світоголос!...” 128
- СТАНСИ ОСЕНІ 129
- РОДИЧАМ-ДЕРЕВАМ 132
- “Армади хмар ідуть на захід...” 133
- “В морозній тиші — дерево закуте...” 134
- СВІТАНОК 135
- “Під небом — сад, під небом чисте листя...” 136
- “Перша тиша життя...” 137
- “А ніч не схована, відкрита...” 138
- “Тиша вголос. Квітне пам’ять нею...” 139
- “Вічна дорога — це Тиша і Слово...” 140
- “Тиша і далеч спозорили ніч...” 141
- “Ранковий лет — підойма неба...” 142
- “Такий далекий і печальний місяць...” 143
- “Відхід небес, відхід трави і тиші...” 144
- “Пасеться кінь, пасуться ніч і тиша...” 145
- “Не вдома. В світі. Так далеко!...” 146

“Сказати степ, і ним дійти до суті...” 147
“Знесилене літо — тихо...” 148
“Літо снує золоту павутину...” 149
“Повільний вечір, мов зітхання...” 150
“Оце ж мій гай, моя господа!...” 151
“Птах до птаха летить... Вечоріє...” 152
ЗОЛОТА ВІТЬ 153
“Крила і вітер...” 154
ПАНТЕОН ОСЕНІ 156
“Повечір’я. Золото і тиша...” 157
“Оресе! Любо! Світ страшний...” 158
“Не кидає тіні глід колючий...” 159
“Зорі. Вічність. Небеса...” 160
“Пощо цей птах зі співом голосним?...” 161
АБРИКОСА 162
“Насаджений рай під небом...” 163
“Поруч тайна, близько велич!...” 164
СІЧОВИКИ 165
РОНДО 166
“Там сонця і світу, простору і неба!...” 167
ПІД МІСЯЦЕМ 168
КАЙДАЦЬКИЙ МІСТ 169
ДНІПРОПЕТРОВСЬКЕ 170
“Клечальний степ! Безмежний пах маслини...” 171
ТРЕТЯ ТИША 174
“Мов струна, тече-говорить тиша...” 178
“Вгору йде дим (на погоду!)...” 179
“Плаче квітка нерозквітла...” 180
СПОГАД 181

ДНІПРОВІ ПОРОГИ 182
ПАМ'ЯТІ БАТЬКА 183
МОНОЛОГ
ПОЛЕГЛОГО НА ВІЙНІ 184
ЛУЖАНКА 185
ІЗ СТЕПОВИХ СОНЕТІВ
МАКАРТЕТ 186
ВІТЕР 187
СЕРПЕНЬ 188
ЛИБІДЬ 189
“Хай світанку цього ніхто не чіпає!.. “ 190
“Пам'ять — без розлуки...” 191
ДОРОГА 192
“Спокійся, далеч, будь прозора, тише...” 193
НА МІСЦІ
КОЛИШНЬОГО СЕЛА 194
“Задивилося літо — в осінь... “ 196
“Не називай ім'я мого. Далеко...” 197
“Понад нами — громи, через ніч — блискавиці...” 198
“Шелести, тополе, шелести!..” 199
“Добудь цей день, цю тишу й далеч!..” 200
“Ніч єдина й одна, ніч на звук вже не та...” 201
“Від любові любов, і від тиші тиша...” 202
ПРИСВЯТ ОСЕНІ 203
МОЛИТВА ОСЕНІ 206
“Бери мене, сон! Бери мене, тишо!..” 208
СПОГАДАТИ 209
“Золотом стане тиша...” 210
“Вона почалася із себе, Дорога...” 211

- “Ввійти в цей день відкритий...” 212
“Відкрито усе — до співу...” 214
“Простір Неділі. Сонце...” 215
“Здаровано простір і світло...” 216
“Поволі горить степу простір...” 217
“Осінь зависла на крилах незримих...” 220
“Назве себе тиша і сонце...” 221
“Віруй і молися...” 222
“Є лиш чин і подвиг...” 223
“Святиться обрій і святиться далеч...” 224
“І є ім'я, ім'я його повсюдне...” 225
“Потойбік далечі — Єднання...” 226
“Вогонь сумних твоїх пісень...” 227
“Твоя розвиднілась печаль...” 228
“Українськість моя далека!...” 229
“В небесах Твоїх — святості тиша...” 230
“Богородице! Золото й синь...” 231
“На вічності настояне колишне...” 232
“Даруєш нам, Боже, людське ім'я...” 233
“Могуття світу! Все у світі — поруч...” 234
“Вино цих днів, степів і тиші...” 235
ПОРТРЕТ 236
“Простір світла і тиші, простір нас і звучання...” 237
“Мій спадок літ, ужинок мій печальний!...” 238
“Палає простір. Далеч!...” 239
“Ніч схилилася. Станули тіні...” 240
“Поволі горить степу простір...” 242
“Розлука — простір нашого Єднання...” 243
“Відкрито усе — дорога!...” 244

“Я Тебе розповім — собою!..” 245
НА ОДНІЙ ХВИЛІ 246
“Тут свято осені, тут літа перемога!..” 247
“Пахне простір і час. Дозвілля...” 249
“Вода свою далеч світить...” 250
“Слово моє! Ти прозоре, як Осінь...” 251
“До небес, мов до слова — близько...” 252
“Назве себе тиша і сонце...” 253
“Тиша без упину...” 254
“Передощилось. Відгриміло...” 255
МІСЯЦЬ ЖОВТЕНЬ 256
“Що сказали б трави?..” 257
СОН 258
АБИ НЕ БУЛО ВІЙНИ 259
“Далеч світу — тиші і блакиті...” 260
“Давня ніч! Далека і розлога...” 261
“Пам’ятай, є трави і вода...” 262
“Як висловитись небу і траві?..” 263
“Довільний розквіт хмар, довільність неба...” 264
ПЕРШЕ КОХАННЯ 265
“В зажурі птах: яке ж рівнинне небо!..” 266
“Натомившись, пішов чоловік...” 268
“Мені сняться міста, що в них часу по вінця...” 269
“Весно, сестро, зачекай!..” 270
“Меланхолія снігу. Тиша і відстань...” 271
“О хмари, хмари, біле хмаровиння...” 272
“І всі відтінки голубого...” 273
РАНОК 274
“Сіно сохне, сіно пахне...” 275

- “До слова слово — дія...” 276
- “Душа задумана сумує...” 277
- “Кульбаби кулі посивілі...” 278
- “Полудень. Тиша. Чуть зозулю...” 279
- “Перебіг хмар у вигримілім небі...” 280
- “Залишилось ранків і тиші...” 281
- “Будують хмари гори і міста...” 282
- “Хмари зійшли, побільшало неба...” 283
- “Дніпро спинивсь, він молиться під небом...” 284
- “Ще сили скільки в літа...” 285
- “І затоплює сон мої луки, що ген простяглися...” 288
- “Осінь — це світ понад світом...” 289
- ЛАВРІВ 290
- “В моїй душі цей птах летить...” 291
- “Будівля неба: хмари й височінь...” 292
- “Довільний розквіт хмар — як просторо у небі..!” 293
- “Перейшли всі квіти, і вода...” 294
- “Ви, хмари, йдіть. Дивіться, чисті води!...” 295
- “Це мова неба — хмари...” 296
- “Призахідне світло — прощання...” 297
- “І чується меланхолія снігу...” 298
- “Світло сльози. Я проник у твоє золоте
повносвіття...” 299
- “Осінь припадає до землі...” 300
- “На крилі рушниковім — сонце схилилось...” 301
- “За кряжем — кряж...” 302
- “Душа поволі відлітає...” 303

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЄ ВИДАННЯ

Сокульський Іван Григорович

Л І Р И К А

Вибрані поезії

Упорядники

Марія Сокульська,

С. Я. Ковика-Алієв

Редактор

Г. М. Гарченко

Верстка

С. Я. Ковика-Алієв

